

FLR

FØROYSKT LÓGAR RIT
FAROESE LAW REVIEW

vol. 7, no. 1, november – 2007

Nærfólkaræði

Audun Offerdal

Lokalstyreinndeling: administrativ
effektivitet og sosiale realitetar

Fasti Gerðarrættur

FLR

FØROYSKT LÓGAR RIT
FAROESE LAW REVIEW

vol. 7, no. 1, november – 2007

Nærfólkaræði

Audun Offerdal

Lokalstyreinndeling: administrativ
effektivitet og sosiale realitetar

Fasti Gerðarrættur

Føroyskt Lógar Rit (Faroese Law Review) vol. 7, no. 1, 2007.
© 2007, Felagið Føroyskt Lógar Rit og greinahøvundarnir. Øll rættindi vard.
Tað er ikki loyvt á nakran hátt at endurgeva úr ritinum uttan skrivligt loyvi frá
høvundum og ritstjórn.

Vanligar ávísingar eru loyvdar. Vit mæla til henda hátt: 7 FLR (2007) 32

Ritstjórnað hava: Kári á Rógvi, Bárður Larsen, Rúni Rasmussen og Jógvan
Elias Winther Poulsen.

Tilskrift: postboks 2093, 165 Argir
Teldupostur: flr@flr.fo
Heimasíða: www.flr.fo

Ongin ábyrgdan fyri gerðir hjá persónum ella stovnum grundað á tilfar í hesum
riti verður viðurkend.

ISSN 1601-0809

Umbróting, prent og hefting: Føroyaprent

Føroyskt Lógar Rit (Faroese Law Review) vol. 7, no. 1, 2007.
© 2007, Føroyskt Lógar Rit and the respective authors. All rights reserved.
No parts of this publication may be reproduced in any way without the prior
written permission of the authors and the editors.

Usual citations are allowed. We recommend this mode 7 Faroese Law Review
(2007) 32

Editors: Kári á Rógvi, Bárður Larsen, Rúni Rasmussen og Jógvan Elias Winther
Poulsen.

Address: P.O. Box 2093, FO-165 Argir, Faroe Islands.
E-mail: flr@flr.fo
Homepage: www.flr.fo

No responsibility for loss to any person or body acting or refraining from acting
as a result of any contents of this publication will be accepted.

ISSN 1601-0809

Printing: Føroyaprent

Innihald / Content

Oddagrein / Editorial	Síða / Page	4
FLR		
At halda FLR / Subscribing to FLR	Síða / Page	8
Audun Offerdal		
Lokalstyreinndeling: administrativ effektivitet og sosiale realitetar	Síða / Page	10
Fasti Gerðarrættur	Síða / Page	24

Við hesi útgávu setir Føroyskt Lógarrít hol á sjeýnda árgangin. Í ritinum hesaferð eru grein eftir Audun Offerdal um kommunudemokrati og úrskurður frá Fasta Gerðarrætti.

Lógarrítið tekst ikki einans við at geva út og savna greinar um lóg og skyld evni. Rítið skipar eisini fyri tiltøkum, har kjakast verður um aktuell og grundleggjandi samfelags- og lógarmál. Ein sera týðningarmikil og ikki minst trupul lógarspurningur hevur altíð verið at lýsa rættarlígu støðu Føroya í danska ríkinum sum frægast. Í summar gav professarin í altjóðarætti við Universitetið í Keyptmannahavn, Ole Spiermann, bók út við heitinum „Danmarks Ríge í forfatningsrettlíg belysning“. Ikki kann sigast, at tað er á hvørjum degi, at bókur koma út um hetta evnið. Í tí sambandi hevur Føroyskt Lógarrít bjóðað Spiermann heim til Føroya at halda fyrilestur burtur úr nýggju bókini. Tiltakið verður eftir ætlan seinast í oktober.

Spiermann er framúr evnaríkur og hugvekjandi lögfrøðingur, ið á mangan hátt skarar fram úr millum sínar ofta deydligu, frágreiðandi donsku starvsbrøður. Júst tí verður tann spenti lesarin ikki sørt skuffaður av at lesa nýggju bókina hjá Spiermann. Uttan stórvegis grundgevingar góðtekur Spiermann donsku siðvenjuna at siga ríkiseindina vera reglu á stjórnarrættarlígum stigi. Ein so gløggur lögfrøðingur eigur at skilja, at henda siðvenja ikki eins nógv snýr seg um rætt sum um ein retorikk til endamáls at tæna politiska málinum at varðveita so høgá politiska og løgliga eind í ríkinum sum gjørligt. Nær ríkiseindin er íkomin, og hví hon má haldast at vera á grundlógargstigi, svarar Spiermann ikki.

Stjórnarrættarlíga málið, sum krøv og áhugamál hjá donskum myndugleikum eru latin í, er ikki samtykt av nøkrum, ið hevur autoritet til at skapa stjórnarrætt. Hetta mál er tí ikki tvingandi stjórnarrættur á annan hátt enn, at tað hjálpir myndugleikunum at stíga aftur frá tí órógv og nakni, sum fylgja við politisku avgerðini, og inn um trygga geiran, har lógin er harri.

Bókin hjá Spiermann er siðvenjubundin og smøl við ikki at hyggja út um afturlatnu viðgerðina í donskum fakbókmentum og skjalagoymslum. Kortini er bókin innan hesar karmar á øðrum støði enn danskar bókmentir – og politiskar útgreiningar – vanligar. Spiermann endurtekur ikki vónleysu jagstranina eftir ítøkiligum grundlógargreinum til at grunda ríkiseindina á. Hann roynir ikki so nógv at finna ríkiseindina í einstøkum grundlógargreinum, sum

hann metir ríkiseindina vera eitt grundleggjandi mál ella virði, ið liggur undir sjálvari grundlógini sum ein fyritreyt.

Bókin hjá Spiermann er eisini áhugaverd og nýskapandi við – tó innan fyri ríkismark – at viðgera spurningin um ríkiseindina og ríkisrættarligu støðuna í søguligum og samanberandi ljósi. Ikki bara Føroyar og Grønland, men eisini søguligu royndirnar frá Slesvig, Danska Vesturindia og ikki minst Íslandi seta spurningin um ríkisrættarligu støðuna í ein breiðari samanhang enn vanligt.

Ritstjórnin fyri Føroyskt Lógarrit vónar, at bókin og vitjanin hjá Spiermann fer at verða við til at halda lív í áhuganum fyri hesum framhaldandi týðningarmikla evni og kanska eisini, at onkur greinin spyrst burtur úr til ritið.

With this issue, the Faroese Law review starts its seventh volume. In this issue we run an article by Audun Offerdahl on municipal democracy and a decision from the Faroese Permanent Labour Tribunal.

The Law Review does not only publish and collect writings on law and related fields. The Review is also organising events where topical and profound issues of society and law are debated. A very important and not least difficult question of law has always been to adequately determine the legal status of the Faroe Islands relative to the Danish Realm. This summer, professor of international law at the University of Copenhagen Ole Spierman published a book, which title translates to 'The Realm of Denmark in a constitutional light.' It is not a daily occurrence that books are circulated on this issue. In that context the Faroese Law Review has invited Spierman to come to the Faroes to give a lecture based on the new book. The event will be held late October.

Spierman is exceptionally gifted and inspiring jurist, who in many ways stands out among his often dull, descriptive Danish colleagues. That is why the excited reader gets not inconsiderably disappointed to read the new monograph by Spierman. Without any discernable reasoning Spierman merely subscribes to the Danish tradition to describe the 'unity of the realm' as a rule of constitutional status. Such a brilliant lawyer must understand that this tradition is just as much law as it is rhetoric intended to serve the political goal of maintaining as much political and legal unity in the realm as possible. When the supposed unity came to be and why it must be considered to be unamendable constitutional law, are questions Spierman does not address.

The constitutional framing of the demands and interests of the Danish authorities are not enacted by anybody with the authority to create constitutional law. This is not trumping constitutional law in any other way than cunningly helping the powers that be to evade the trouble and nakedness that follow the political decision, to seek refuge inside the safe walls where law rules.

Spierman's book is interesting and renewing also by – within the Danish realm – by discussing the unity of the realm and constitutional setup in historical and comparative light. Not only the Faroes Islands and Greenland but also the experience of Schleswig, the Danish West-Indies (U.S. Virgin Islands), and not least Iceland put the constitutional status into a broader context than usually.

The editors of the Faroese Law Review hope that the book and visit by Spierman will keep alive the interest in this continuously important issue and that they may prompt further debate to be published by the Review.

At halda FLR

Kostnaðurin at gerast haldari er kr. 300,00 fyri árgangin.

Haldarar kunnu gjalda á konto okkara sum lýst niðanfyri.

Ritini kunnu eisini keypast í leysasølu fyri 130,00 kr. fyri ritið.

Ritini kunnu bíleggjast á heimasíðuni www.flr.fo.

Subscribing to the FLR

Each volume of the Faroese Law Review (3 issues) costs DKK 300 in subscription, payable to:

Account no. 6460-162.300.3

Bank: P/F FØROYA BANKI

SWIFT Code: FIFB FO TX

Bank Address: Húsagøta 3, P.O. Box 3048. FR-110 Tórshavn

Lógin hjá Føroyskum Lógar Riti

- § 1. Føroyskt Lógar Rit (FLR) er óheft lögfrøðiligt tíðarrit.
- § 2. FLR skipar fyri at útgeva tilfar, ið lýsir og greinar mál av týðningi fyri føroyska lógarøkið.
- § 3. FLR verður stýrt av eini ritstjórn, sum er hægsti myndugleiki.
- § 4. Ritstjórnin verður vald á hvørjum ári. Øll lóggætt og stjórnarkøn kunnu mæta á fundi at velja ritstjórnina. Fráfarandi ritstjórnin skipar fyri valinum eftir vanligari mannagongd.
Hesir limir skulu veljast:
A. Ritstjórnin
B. 5-9 lóggætt ella stjórnarkøn.
C. Eitt umboð fyri lögfrøði- ella samfelagsdeildina á Fróðskaparsetrinum, sum er sjálvvalt og verður roknað sum partur partur av teim 6-10 ritstjórnarlimunum.
- § 5. Blaðið verður fíggað við stuðli frá almennum myndugleikum og privatum stuðlum. Eftir samráðingar við nevndu stuðlar ger ritstjórnin eina fíggarreglugerð at galda fyri umsitingina av øllum pengum og fæi hjá FLR. Verður felagið avtikið, skal allur peningur, ið felagið eigur, fara til Granskingargrunn Føroya.

Galdandi frá 9. juni 2005.

Aðalfundur var 5. januar 2007, har nýggj ritstjórn varð vald.

Í ritstjórnini sita:

- A. Kári á Rógvi
- B. Bárður Larsen
- B. Birta Samuelsen
- B. Birta Ludvíksdóttir
- B. Rúni Rasmussen
- B. Jóanna Djurhuus
- B. Jóhanna Arge
- B. Jógvan Elias Winther Poulsen
- B. Sjúrdur Skaale
- C. Janus á Ryggi

Lokalstyreinndeling: administrativ effektivitet og sosiale realitetar

English summary

Behind every area divisions of a country into municipalities there is a theory that gives it legitimacy. This theory includes a set of principles, norms and rules that justify the municipal institutions. This is the normative aspect of legitimacy. Its descriptive aspect concerns the degree to which these justifications are accepted by dominant groups in the environment of the municipal systems. The article discusses the concept of legitimacy and the normative justification of local self government in general and shows by use of data from research on Norwegian local government to what degree the norms are accepted by Norwegian citizens and politicians at the central level. The norms are accepted by both groups, but central political actors mistrust local politicians' ability and willingness to act as implementers of centrally formulated policies. They try to resolve what they regard as a problem of legitimacy by reducing the number of municipalities and the number of political offices, strengthen the role of political parties and increase the financial compensation of local office holders. The result is a change from a local democratic political system governed from below to a more elite governed democratic political system.

Føroyskt úrtak

Undir einhvørjum uppbyti av einum landi í kommunur finnast ástøði til at legitimera skipanina. Slík ástøði fevna um grundleggjandi meginreglur, normar og reglur at rættvísgera kommunalu stovnarnar. Hetta kunnu vit kalla normativa partin av legitimiteti. Frágreiðandi parturin av slíkum legitimitetsástøði snýr seg hinvegin um, hvørt ráðandi bólkarnir í kommunala umhvørvinum góðtaka slíka frágreiðing til at rættvísgera kommunalu skipanina. Greinin víðger hugtakið um legitimitet og møguleikar sum heild at rættvísgera lokalt sjálvstýri og vísir grundað á upplýsingar um lokalt sjálvstýri í Noregi, í hvønn mun norskir borgarar og landspolitikarar góðtaka hesa tilgongd til legitimitet. Tað vísir seg, at báðir bólkur góðtaka tilgongdina, men landspolitikararnir hava kortini ikki álit á

¹ Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap, Universitetet i Bergen. Innlegg på Kommunuseminar i Læraraskúlahøllin i Havn 21.juni 2007.

evnum og vilja hjá lokalum politikarum til at seta í verk politisku málini, sum verða orðað á landsstøði. Landspolitikarar í Noregi royna at loysa hetta, sum teir meta sum ein legitimitetstrupulleika, við at lækka talið á kommunum og politiskum stovnum, styrkja politisku flokkarnar og økja fíggjarligu samsýningina til kommunupolitikarar. Úrslitið er ein broyting burtur frá eini lokaldemokratiskari politiskari skipan, ið er stýrd niðanifrá, til eina meira elitera demokratiska skipan, og at týðningarmesta eyðkennið við kommununum – at tær eru politiskir stovnar – verður undirgrivið.

Innleiing

Kommuneinndelinga í eit land er resultat av politiske prosessar og uttrykkjer det synet på kva kommunane er og kva dei kan brukast til som til ei kvar tid er ráðande innanfor eit politisk system. Slik sett har det í høg grad á gjere med legitimitetsgrunnlaget til kommuneinstitusjonen. I dette innlegget skal eg først gjere greie for kva eg legg í omgrepet 'legitimitet'. Dernest skal eg gje eit oversyn over ulike syn på kva ein kommune er og kva som er det normative grunnlaget for kommunar. På bakgrunn av norske undersøkingar vil eg så drøfte spenninga eg meiner er tilstades mellom synet på kommunane som politiske, og dermed konfliktfylte, institusjonar der borgarane aktivt påverkar dei politiske løysingane og oppfatninga om at kommunane er effektive instrument for tenesteproduksjon. Til slutt viser eg korleis det norske politiske systemet reagerer på minkande deltaking gjennom tradisjonelle politiske kanalar.

Om legitimitet

'Legitimitet' er eit sentralt omgrep í statsvitskapen, men som så mange andre omgrep er det omstridd kva som ligg í det. Reint allment står legitimitet for ei rettfærdiggjering av makt gjennom allment forpliktande prinsipp (Würtenberger, 2004: 677). Det blir vanlegvis skilt mellom to sider ved omgrepet. Det kan dels vere eit omgrep som inneber at ein set opp eit sett med prinsipp, normer og reglar som grunnjev kvifor ein institusjon eller organisasjon eksisterer, og kva den kan og ikkje kan gjere. Ei styringsordning kan t.d. vere grunnjeven ved å vise til tradisjon, til eit guddommeleg opphav, eller til rettfærd og fornuft. Dette er den normative sida ved legitimiteten. Den andre sida, den deskriptive, gjeld spørsmålet om i kva grad dei ulike grunnjevingane blir godkjende og støtta av dei gruppene som det er viktig for dei styrande å ha eit godt forhold til. Viktigast í eit demokratisk styresett er her sjølv sagt veljarane.

Legitimiteten til kommunen dreier seg dermed ikkje berre om at innbyggjarane har tillit til kommunen, men like mykje om kva tilliten byggjer på. Det er meir enn det Albrow skriv om som „...belief in the rightness of rules, possible meaningful orientations for motives“ (Albrow 1972) Det er meir slik at „...organizational legitimacy refers to the degree of cultural support for an organization – the extent to which the array of established cultural accounts provide explanations for its

existence“ (Meyer and Scott 1983: 201). Det er i slike framstillingar vi vil finne grunnlaget for verdsetjing av organisasjonen. Legitimiteten til organisasjonen er dels eit spørsmål om korleis medlemmane i organisasjonen oppfattar grunnlaget for organisasjonen og dels eit spørsmål om korleis omverda oppfatta dette grunnlaget. I begge tilfelle vil legitimitet vere eit spørsmål om det finst eit rimeleg grunnlag for at organisasjonen fortener å bli godteken.

Legitimitet dreier seg om noko meir enn haldningar. Det dreier seg ikkje minst om teoriar – teoriar som grunngeiv haldningane. Slike teoriar kjem berre i liten grad direkte til uttrykk i politikken. Teoriane må empirisk avleiest av munnleg og skriftleg materiale. Det er lettare å finne data om kva slags teori om kommunane ein finn på sentralt hald enn på lokalt hald. Kva slags teori, eller rettare sagt teoriar, finst i kommunane om kva kommunen er, kva han står for og kva verdiar han rømer finst det forholdsvis lite kunnskap om.

Om kommunar

Kommunane er politiske institusjonar. Dei tek seg av oppgåver som bli oppfatta å vere felles for dei som bur innanfor eit avgrensa geografisk område. Dei er styrde av lokale representantar for innbyggjarane. Legitimitetsgrunnlaget for posisjonen til desse representantane, dvs for den autoriteten den har, er at dei er valde av dei som dei styrer på vegner av. Men dei har også sin legitimitet gjennom den avleide statsmakta dei forvaltar. Kommunane er ikkje suverene. Innanfor mange viktige saksfelt styrer kommunane på vegner av dei sentrale styresmaktene og må halde seg innanfor dei grensene lover, forskrifter og direktiv set. Statsmakta er i sin tur, i Norge som i andre demokratiske statar, legitimert gjennom at den er styrd av folkevalde representantar for heile landet. I eit demokratisk styresett skal styret vere av folket, ved folket og for folket, men folket er (minst) todelt. I dette tosidige demokratiske legitimitetsgrunnlaget, i møte mellom dei to folkeviljane, kan det ligge spire til legitimitetskrise for einskildkommunar og for det samla kommunale styringssystemet. Det finst dermed fleire legitimitetsgrunnlag for kommunane. Og det gjeld truleg meir allment. Ei viktig oppgåve for ein kvar organisasjon er å sikre at dei ulike legitimitetsgrunnlaga ikkje står i alt for stor motsetning til kvarandre. Det er mange aktørar som vil påverke legitimiteten til kommunane. Den lokale folkeviljen er langt frå eintydig, ulike grupper vil ha ulike interesser og ulikt syn på det offentlege. Staten er heller ingen einskapleg aktør. Her finst ulike departement med ulike profesjonar som alle vil ha sine oppfatningar av kva kommunane er og kva kommunane bør vere.

Kommunane som sosiale fellesskap

I ein republikansk, og særleg i ein kommunitarisk, tradisjon blir grunnlaget for kommunar og politiske organisasjonar i det heile, sett å vere nære band knytte til felles normer og verdiar. Det einskilde individ har felles interesser med det miljøet dei er en del av. Undersøkingar viser at innbyggjarane i stor grad

identifiserer seg med dei geografisk avgrensa styringseiningane, og særleg med bygda og nærmiljøet (Rose og Ståhlberg, 2000: 272-273). Men det finst ulike tolkingar av kva som er grunnlaget for ei slik identifisering. Lawrence E. Rose og Krister Ståhlberg har sett opp fire perspektiv på kvifor folk identifiserer seg med geografisk avgrensa styringseiningar. For det første eit genetisk perspektiv: styringseiningane har vakse fram historisk. Dei har eksistert i uminnelege tider og har utvikla sin spesielle kultur. Individida blir fødde inn i og blir ein del av denne fellesskapen. For det andre eit sosial-psykologisk perspektiv: at identifikasjonane med eit geografisk definert område har samanheng med dei personlege relasjonane den einskilde har til andre innbyggjarar i området. Det er dei sosiale banda og nettverka individida er ein del av, som knyter dei til området. For det tredje eit kontekstuellt perspektiv: at individida identifiserer seg med eit område fordi dei er stolt av området. Det kan dreie seg om topografi, klima, kultur eller livskvalitetar. Som eit fjerde og siste perspektiv, det rasjonelle, peikar dei på at identifiseringa kan vere eit biprodukt av at det einskilde individ får tilfredsstilt sine personlege ynskjer og krav. Individida blir oppfatta som kalkulerande og nyttemaksimerande einskildaktørar (Rose og Ståhlberg, 2000: 260-263).

Dei tre første perspektiva heng mykje saman og understrekar alle dei sosiale banda som knyter individida saman. Det utviklar seg over tid ei samkjensle og felles interesse mellom menneskjer som bur nær kvarandre. Det rasjonelle perspektivet manglar slike band mellom menneskje. Einskildindividida og deira nyttevurderingar for seg sjølve er i sentrum.

Men i kva grad er kommunene sosiale fellesskap slik dei tre første perspektiva legg vekt på? Er det slik at ein ved å bu på same område også har sine nære sosiale band til dette området. Det finst undersøkingar som viser at svært mange, om ikkje dei fleste, sosiale banda til folk ikkje er lokale. Mange av slekt og vener bur utanfor kommunen. Folk er ofte medlemar i organisasjonar og grupper som har sitt arbeidsområde utanfor kommunen, men som arbeider for saker folk kjenner som viktige. Og innanfor kommunen kan nettverka vere knytte til religion, etnisitet og yrke og ikkje først og fremst til kommunen.

Elizabeth Frazer har derfor argumentert med at det ikkje først og fremst er den *sosiale*, men den *lokale* fellesskapen, som er viktige for å forstå dei lokale politiske prosessane og dei institusjonelle rammene som omgir dei. Svært mange folk er immobile og stadbundne. Barn, unge, eldre, familiefolk, for å nemne nokre grupper, er derfor knytte til eit geografisk område deler av livet. Vi lever på jorda. Vi er stadbundne. Det betyr at området vi lever på må gje oss høve til arbeid, fritid, deltaking. Vi lever innpå folk anten vi likar det eller ikkje og er avhengig av det nære miljøet som omgir oss (Frazer, 1999: 168 ff).

Ei viktig side ved eit slikt lokalt fellesskap er at den einskilde ikkje utan vidare er

styr av felles normer og verdjar. Tvert imot kan det ofte vere skarpe konfliktar mellom folk som bur nær innpå kvarandre. For å gjere slike situasjonar levelege er det blitt utvikla lokale styringsordningar, politiske institusjonar, som nettopp er baserte på å handtere konfliktar. Og så leitar vi etter grunngevingar for dei.

Det normative grunnlaget for kommunar

Kvifor er kommuneinstitusjonen viktig i ei lokalstyreordning? Kvifor har sentrale styresmakter valt å gjennomføre mykje av offentleg politikk gjennom kommunar og ikkje gjennom ein lokal statsadministrasjon? Og kva er grunngevinga for å ha akkurat den kommunestrukturen ein har?

Det siste spørsmålet er kanskje det mest grunnleggande. Det dreier seg dels om kva ein oppfattar folket i kommunane å vere og kva relasjonar ein tilskriv dette folket. Det er to heilt ulike syn på dette i teoriar om lokalstyre. Det eine oppfattar at kommunane byggjer på eit sosialt fellesskap, og at dei som måtte styre, gjer det på vegner av dette fellesskapet, dvs på vegner av alle. Det andre synet ser kommunane berre som reine administrative ordningar som sentrale styresmakter kan organisere og omorganisere alt etter kva som måtte vere mest tenleg sett frå deira synsstad (Wickwar 1970, Hoffmann 1959).

I teoriar om lokalt sjølvstyre finn ein at kommunane blir grunnjevne ut frå i hovudsak tre verdjar (Sharpe 1970). For det første fremjar dei *fridomen* i samfunnet.

Fridomen til kommunane vil eg meine i stor grad må vere grunnjevnen i oppfatninga om kommunane som fellesskap (sosiale eller lokale). Fordi dei er slike fellesskap har dei også ein demokratisk rett til å styre seg sjølve. Dei skal i størst mogleg grad kunne føre ein politikk som er i samsvar med dei lokale fellesinteressene og ikkje dirigerast utanfrå.

Men det er også eit anna element i grunngevinga for frie kommunar. Og det har meir å gjere med individa innanfor dette fellesskapet: Dei frie kommunane vil verke som mellomliggande grupper mellom individa og sentrale styresmakter og vere eit vern for den einskilde borgar.²

For det andre er dei viktige arenaer der dei einskilde borgarane kan *delta* for å påverke den politikken det offentlege fører og som har betydning for dei sjølve og det lokalsamfunnet dei er ein del av. Dette er den demokratiske sida ved kommunane (Beetham 2002). Det kan vere verdt å merke seg at dette argumentet ikkje først og fremst er eit argument for at deltaking er viktig som

2 Dette er ein variant av argumentet til Kornhauser om at dei mellomliggande gruppene motverkar tendensar til massesamfunn ved at dei fungerer som støtputer mellom stat og individ (Kornhauser 1959).

legitimeringsmekanisme, men at den er viktig fordi folk dermed kan påverke innhaldet i offentlig politikk og utvikle seg sjølve som menneske. I tillegg vil ein ha sideverknader som er positive for det større politiske systemet ved at kommunane blir skular i demokrati. Den tredje verdien ved kommunane framhevar at kommunane er meir *effektive* styringseiningar enn andre ordningar. Dei er meir effektive fordi dei styrande der er nærare borgarane og lettare kan fange opp behov og krav. Dei er meir effektive fordi dei kan avlaste sentralnivået for saker som elles ville skape øydande konflikt mellom dei styrande sentralt. Og sist men ikkje minst er dei effektive fordi dei på ein god måte kan samordne alle dei tiltaka som kjem i frå sentralt hald innanfor eit geografisk avgrensa område (Kjellberg 1995). Den første effektivitetsgrunngevinga fell innanfor synet om at kommunane er eigne sosiale fellesskap. Den andre er meir tilpassa kommunane som administrative einingar innanfor ein samla offentlig forvaltning.

Spørsmålet er så i kva grad vi finn igjen desse verdigrunnlaga mellom dei ulike politiske aktørane i norsk kommunalpolitikk på sentralt og lokalt styringsnivå. Det er også eit spørsmål om i kva grad dei ulike aktørane har det same syn på kommunane eller om legitimitetsgrunnlaget til kommunane er meir fragmentert.

Litt norsk empiri

Legitimitet vil på det empiriske plan dreie seg om å etterspore kva tillit ulike aktørar har til kommuneinstitusjonen, og i kva grad tilliten og grunngevinga for tilliten er forskjellig frå aktør til aktør. Det vil vere mange aktørar som i praksis vil vere relevante for å kartlegge legitimiteten til kommuneinstitusjonen. Tilliten vil variere frå kommune til kommune, mellom ulike aktørar i kommunane og mellom forskjellige aktørar på sentralt hald. Eg skal her konsentrere meg om det som eg har funne av norske undersøkingar som har relevans for spørsmålet og skal skilje mellom så pass grove inndelingar som veljarar, sentrale politikarar og staten. Eg skal også skilje mellom det David Easton kalla diffus og spesifikk støtte (Easton 1975). Den diffuse støtta er den allmenne støtta som blir institusjonen til del som institusjon. Det vil dreie seg om dei kommunale strukturane og prosessane blir oppfatta som rettferdige og rimelege ut frå folks eigne vurderingar. Denne støtta kunne også kallast den emosjonelle. Den spesifikke støtta, eller den instrumentelle, er meir basert på vurderingar av krav og forventningar i konkrete saker og i kva grad kommuneinstitusjonen tilfredsstillar desse.

Sambandet mellom desse to sidene ved legitimiteten er sjølvsagt eit empirisk spørsmål som er viktig, men som vi ikkje har data om. Det er rimeleg å argumentere med at manglande instrumentell og spesifikk støtte vil kunne bryte ned den emosjonelle og diffuse. Ut frå ein slik tenkt samanheng kan ein dra konklusjonar frå kjenneteikn ved den spesifikke støtta til den diffuse. Men ein kan også tenkje seg at når den diffuse støtta er høg, så vil borgarane tole meir

av nedgang i den spesifikke. Det vil seie at lojaliteten til institusjonen kan gje seg uttrykk i det som Albert Hirshman har kalla „voice“ og ikkje i „exit“. Med andre ord kan uttrykt misnøye indikere høg legitimitet og ikkje nødvendigvis låg. Gregory Vickers understrekar kor viktig denne sida ved legitimiteten er når han skriv om legitimitetsytringane som kjem til uttrykk i protestar: „To preserve the legitimacy of protest is as important as to preserve the legitimacy of role; for they break together, and when they break, the conditions of civil war are present“ (Vickers 1970:189).

a) Veljarar

Samanlikna med andre land har dei norske politiske institusjonane stor politisk legitimitet. I ei undersøking der veljarane i forskjellige europeiske land skulle gje uttrykk for kor nøgde dei var med måten demokratiet fungerte på i det landet dei var borgarar av, ligg Danmark på topp med 83% som er fornøyde. Norge ligg rett etter med 82% og Luxembourg har 80% av borgarane som er fornøyde. I Storbritannia er prosentdelen 50 og nedst finn vi Hellas med 30% og Italia med 20% (Årdal 1999: 177). Også den norske kommuneinstitusjonen må i høg grad seiast å bli oppfatta som legitim av veljarane. Svært mange³ oppfattar at kommunen dei bur i lever opp til deira personlege syn på kva som er eit godt lokalt sjølvstyre (Pettersen og Rose 2003:70).

Vidare er veljarane positive til lokale politikarar i om lag like stor grad som til rikspolitikarane, 48% vs 51% (Rose og Pettersen 1999: 108). Og ordføraren og kommunestyret rangerer føre Stortinget og den offentlige forvaltninga (Baldersheim m.fl. 2003:74). Veljarane er opptatt av kommunepolitikk i like stor grad som i rikspolitik og utanrikspolitikk, og dei oppfatar kommunevala som viktige.

Den spesifikke støtta til kommuneinstitusjonen kjem til uttrykk t.d. ved at veljarane i hovudsak meiner kommunalpolitikken har betydning for eigen kvardag, og dei meiner dei sjølve har gode vilkår for å påverke politikken i kommunen. I tillegg viser det seg at dei alle fleste innbyggjarane er nøgde med dei kommunale tenestene (Pettersen og Rose 2003, Baldersheim m.fl. 2003).

Samla sett må konklusjonen bli at dei norske borgarane tillegg kommuneinstitusjonen høg grad av legitimitet. Det gjeld både når dei vurderer dei kommunale organa og dei kommunale politikarane så vel som innhaldet i den kommunale politikken.

Om vi prøver å finne ut kva verdigrunnlag veljarane vurderer kommunane i forhold til, er det vanskeleg. Vi veit ikkje mykje om kva teoriar veljarane har om

3 Gjennomsnittsverdien på eit spørsmål om dette ligg på rundt 5,5 på ein skala frå 0 til 10.

kommuneinstitusjonen og dermed heller ikkje om kvifor dei ser kommunane som viktige for seg. Men gjennom spørjeundersøkingar er det gjeve eit omfattande og rikt bilete av kva veljarane legg vekt på når dei blir bedne om å vurdere kommunane ut frå dei tre tradisjonelle verdiane ved kommuneinstitusjonen. Det gjennomgåande funnet i desse undersøkingane er at veljarane har eit instrumentelt forhold til kommunen. Det er prosentvis langt fleire som legg vekt på effektivitetsverdien, og særleg at det blir levert gode tenester. Derne er det flest som legg vekt på demokrativerdien, og særleg at det er god kontakt med dei valde representantane (mindre at dei sjølve kan påverke). Minst viktig synst autonomiverdien å vere. Dette går igjen i undersøking etter undersøking. Men ein kan ikkje dermed utan vidare dra den konklusjonen at veljarane overser den kommunale fridomen. Rune Sørensen har vist at jamvel om handlingsrommet for kommunane objektivt sett ikkje er det største, så opplever ein forholdsvis stor del av veljarane (60%) den som stor. Kanskje er det på den bakgrunn dei svarar som dei gjer når det gjeld den kommunale fridomen. Den blir opplevd som forholdsvis stor. Det viktige blir dermed at tenestene er gode. Det same kan ein argumentere for i forhold til demokrativerdien. Den er sjølvst og ikkje utfordra. Uroa er tenestene. Rose og Ståhlberg (2000: 284) konkluderer då også med at „Municipal identification, it would seem, is an important element in democratic citizenship, but this citizenship appears to be calculated and related to assessments of the benefits that might accrue from local involvement“

Eit argument mot ei slik tolking er at folk gir ulike svar på legitimitetsspørsmåla avhengig av korleis dei blir formulerte. Mest støtte til kommunen er det når spørsmålet dreier seg om samanslåing med nabokommunen og minst når det er snakk om sjølv å betale 1000 kr for å sleppe samanslåing.

b) Sentrale politikarar og staten

I Norge har skiljet mellom dei som ser kommunane som sosiale fellesskap og dei som ser dei som tenlege administrative einingar historisk vore eit viktig skilje mellom borgarlege og sosialistiske parti. Dei borgarlege, og særleg Høgre og Senterpartiet, har tradisjonelt lagt stor vekt på kommunane som sosiale fellesskap, medan sosialistiske parti, og særleg Arbeidarpartiet har lagt vekt på kommunane som tenlege administrative einingar innanfor ei samla offentleg forvaltning (Hansen og Klausen 2002)⁴.

Den diffuse støtta til kommuneinstitusjonen, eller det som Fimreite m.fl.

⁴ Hansen og Klausen skil dessutan mellom eit syn som understrekar fridomen til kommunane *frå* innblanding frå andre, og fridomen kommunane har *til* å ta på seg oppgåver som blir oppfatta som viktige av interessentane. Arbeidarparti-kommunen vil vere å finne i kombinasjonen Administrativ eining og Fridom til; Høgre/Sp-kommunen i kombinasjonen Sosialt fellesskap og Fridom frå (Hansen og Klausen 2002:51-52).

(2004: 12) kaller emosjonell tillit, er stor mellom stortingspolitikarane. Den festtaleprega tilslutningen til det kommunale sjølvstyre er „...tilnærmet unison”, men samstundes er det på det meir spesifikke plan stor misnøye med korleis kommunane ter seg i praksis. Lokalpolitikarane blir oppfatta å mangle konkret vilje og evne til å prioritere velferdsspørsmål (Fimreite m.fl. 2004:71).⁵

I forhold til det normative grunnlaget for institusjonen er det tilslutning blant dei fleste til sentrale verdiar som deltaking og effektivitet. Men stortingspolitikarane skil seg frå kvarandre med omsyn til om institusjonen står for eit lokalt fellesskap eller meir er del av ein administrativ styringsstruktur. Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har eit meir organisk syn på kommunane enn det reint instrumentelle som pregar dei andre partia. I praksis er det likevel det instrumentelle synet på kommunane som dominerer på sentralt hald (Fimreite m.fl. 2004 : kap. 2 og 3).

Det instrumentelle synet har fått meir gjennomslag i dei seinare åra. Det kjem klart til uttrykk i forarbeida til kommunelova av 1992. Lova blei presentert som ei frigjerung av kommunane. Og det var den når det gjaldt korleis kommunane kunne organisere seg. Her blei restriksjonane i stor grad oppheva. Men samstundes var det klart at målstyringstankegangen der staten stiller opp mål og kommunane fungerer som iverksettingsorgan for sentrale styresmakter fekk gjennomslag. Kommunane er frie til å gjere det staten vil. Vi fekk det som er blitt kalla ein effektueringskommune (Fimreite m.f.:2004).

Legitimitet og effektiv styring

Kommuneinstitusjonen har stor grad av legitimitet mellom innbyggjarane i kommunane. Og kommunane blir oppfatta som legitime av ein større del av innbyggjarane i dei mindre kommunane enn i dei større. I tillegg har kommuneinstitusjonen stor emosjonell støtte i det sentrale politiske miljø. Men dette miljøet manglar tillit til at kommunane gjennomfører den sentralt utforma politikken slik intensjonane er. Dette reiser spørsmålet om kva som ligg i den emosjonelle støtta til institusjonen. Kva er grunngevinga for den diffuse støtta? Det må sjølvstakt bli eit diffust svar på eit slikt spørsmål, men la meg prøve.

Argumentet for at kommunane er effektive organisasjonar i ein samla offentleg forvaltning går på at dei er effektive i den mening at dei er gode til å samordne dei ulike krav og pålegg som kjem frå dei ulike sektordepartementa sentralt. Det som ikkje er samordna sentralt, kan bli samordna lokalt. Men effektiviteten i forhold til lokale problemoppfatningar blir meir sett på som eit problem.

5 Det er interessant å sjå at dei stortingspolitikarar som har mest erfaring frå kommunalt arbeid er dei som er mest kritiske til kommunepolitikarane. Som forskarane skriv: "Resultatet må sies å være oppsiktsvekkende." (Fimreite m.fl. 2004:66).

Og når den lokale deltakinga blir lovprisa samstundes som det er den sentrale problemoppfatninga som skal gjelde, kan ein stille spørsmål om kva grunngevingar som ligg bak. Det er truleg ikkje utan grunn at det særleg er den minkande valdeltakinga som er mest framme i debatten om folks politiske aktivitet. Den kan tolkast som uttrykk for minkande legitimitet, og det er nettopp det norske politikarar gjer. Men det betyr at det er legitimiteten, dvs støtta og kanskje særleg den diffuse støtta som dermed blir problemet. Men både på bakgrunn av den legitimitet som ein kan etterspore i empiriske undersøkingar og på bakgrunn av kor mange som deltar i to på kvarandre fylgjande val⁶, er dette truleg mindre å vere redd for enn det som kjem til uttrykk i offentleg debatt.

Men kva haldning har sentrale (og for den saks skuld, lokale) styresmakter til at folk deltar og prøver aktivt å påverke den kommunale politikken også mellom vala? Ofte blir slik deltaking – som då mange ganger vil vere protestar og innvendingar – bli oppfatta negativt som sand i eit velsmurt maskineri. Så blir saksgangen meir lukka, protester frå kommunalt tilsette blir forsøkt undertrykte, og saker tatt vekk fra den offentlege arenaen.⁷

Men det er viktig at protestar også er legitime. Protestar kan sjølvsagt vere uttrykk for eit system i krise, men det kan nettopp også vere uttrykk for eit levande demokrati med aktive deltakarar.

På ein underleg måte verkar det som om sentrale politikarar oppfattar kommunane som administrative einingar som kan organiserast på den mest tenlege måten avhengig av tid og stad samstundes som dei legg vekt på at den kommunale politikken på eitt eller anna vis ikkje er fylt av konflikhtar, i alle fall ikkje gode og oppbyggjelege konflikhtar. Lokalpolitikken blir forholdsvis upolitisk. Det kan verke som om det sentralt er ei slags forestilling om at kommunane eigentleg er fellesskap utan store konflikhtar der dei politiske problema berre er å kome fram til gode tekniske løysingar på felles mål. På denne måten blir kommunane oppfatta både som administrative einingar og som sosiale fellesskap der det er tenleg. Men å ri to hestar samstundes har sine sider.

Det er ikkje sikkert at legitimiteten til kommunane slik den kjem til uttrykk i dei empiriske undersøkingane av haldingane mellom veljarane til kommunen og den kommunale politikk eigentleg er uttrykk for kommunal legitimitet. Kanskje spring haldningane like mykje ut av folks oppfatning av legitimiteten til det offentlege styresettet i det store og heile. Det vil seie at haldningar, ideologiar

6 Ved stortingsval er det 95% som stemmer anten ved det eine eller det andre valet. Tilsvarande om enn noko mindre prosentdel er det ved kommuneval.

7 Deltaking kan ende opp som „participation as tyranny“ for å sitere Cooke and Kothari 2004: 1ff. Deltakinga skal skje på dei styrandes premissar.

og kulturar i det omliggande samfunnet er vel så viktig for å forstå legitimiteten til kommunane som direkte erfaringar med spesifikke kommunale vedtak og aktivitetar.

Fimreite m.fl. og Hansen og Klausen argumenter nettopp for at mykje av haldningane på sentralt nivå til kommuneinstitusjonen meir skuldast ulike syn på kor stor del av aktiviteten i den norske samfunnet som skal gå gjennom det offentlege som at det dreier seg om kommunane i og for seg. Det gjeld vel så mykje velferdsstatens rolle i samfunnet som kommunal legitimitet.

Ei side ved dette er den upolitiske individualiseringa av mykje av den statleg utforma lokalpolitikken. Kommunane skal vere effektive. Dei skal gje gode tenester til innbyggjarane. Dei skal gje tenester som innbyggjarane krev. Det er ein slags dâm av at alle behov skal tilfredsstillast, og at det ikkje skapar politiske konflikhtar å tilfredsstillast dei. Spørsmåla er med andre ord ikkje politiske. Dei har ei teknisk løysing som marknadsmekanismane kan ta seg av⁸.

Ei anna side er overføring av sentrale oppgåver som t.d. sjukehus til eigne foretak, styrde av direktørar og skjerma mot politisk innsyn og påverknad. Kjernen i kommuneinstitusjonen – det politiske – blir sett på som eit problem og forsøkt unngått.

Det er uttakssida i det politiske systemet som blir det grunnlaget legitimiteten blir vurdert ut frå. Tenestene skal vere billege og gode. I den grad kommunane ikkje kan oppfylle dette kravet betre enn private bedrifter, skal oppgåvene leggest ut på marknaden. Lojalitet og „voice“ blir erstatta av „exit“ for å bruke Hirschmans omgrep. Men Hirschman skriv også om problema med exit. Dei dyktigaste forsvinn først. Dermed blir tilbodet dårlegare. Og ein vond sirkel set inn.

Dei styringsteknikkane som blir importert i mange kommunar har innebygde i seg verdiar som ein ikkje alltid ser. Dei inneber i seg sjølv visse oppfatningar om kva ein kommune er og kva han bør vere.

I staden for å nettone eller jamvel forsøke å administrere vekk lokale konflikhtar bør eit lokalstyresystem gje opning for at verdiar og interesser får høve til å kome til uttrykk og bli aksepterte for det dei er, nemleg særinteresser. Politisk deltaking blir først viktig når den påverkar, dvs endrar innhaldet i politiske vedtaksprosessar. I eit representativt demokratisk system er det derfor ikkje så mykje deltaking i og for seg som er viktig. Det viktige er potensiale for politisk deltaking som kan aktiviserast når det trengst.

8 Dette er noko av kjernen i vår tids globaliseringsideologi: pengar er alle tings målestokk.

Derfor er det også grunn til å vere skeptisk til kva lærdommar norske politikarar dreg av den klare nedgangen dei ser i valdeltakinga, i medlemstala i dei politiske partia, i at så mange som rundt 60 % av kommunestyremedlemene ikkje tek attval og at nesten halvparten av dei som kunne tenkje seg å ta på seg offentlege verv ikkje vil bli medlemmer av eit politisk parti. Botemidla er å skjære ned talet på verv i kommunestyre og utval, gje fleire politikarar løna verv og gje statleg støtte til dei politiske partia. Utviklinga går i retning av ei profesjonalisering av eit mindre sjikt av politikarar, avstanden mellom dei styrande og innbyggjarane vil auke. Vilkår for demokrati og politikk i dagens norske kommunar er i ferd med å bli endra frå eit folkestyrt til eit meir elitestyrt demokratisk politisk system.

Ei alternativ utvikling kunne vere å ha større kommunestyre og dra fleire innbyggjarar med i utvalsarbeid. På den måten vil ein auke og spreie den politiske kompetansen mellom innbyggjarane, og deltakarpotensialet vil auke.

Konklusjon

Legitimitetsgrunnlaget for dei norske kommunane er godt på symbolplanet. Den diffuse støtta er stor. Mellom veljarane er også den spesifikke støtta stor. Derimot er haldningane på sentralt hald prega av tvisyn. Kommunane får mykje diffus støtte, men den spesifikke støtta er varierende og til dels liten. Kommunane og det kommunale sjølvstyret blir av dei fleste aktørane sentralt på den eine sida oppfatta som svært viktig å ta vare på. På den andre sida blir dei sett på som reine administrative einingar som skal gjennomføre statleg politikk, og som ikkje skal ha andre interesser enn dei statlege⁹. I tillegg blir dei dels også oppfatta som fellesskap utan særlege interessekonfliktar der problem kan analyserast og løysast til beste for alle. I alle tilfelle underkjenner ein det viktigaste kjenneteiknet ved kommunane: at dei er politiske institusjonar.

Litteratur:

Albrow, Martin 1972 „Weber on legitimate norms and authority: a comment on Martin E. Spencer's account”, *British Journal of Sociology*, vol.23, pp 483-487.

Cooke, Bill and Uma Kothari 2001 „The Case for Participation as Tyranny“ i Bill Cooke and Uma Kothari (eds) 2001 *Participation: The new Tyranny?*, London: Zed Books.

9 Eit eksempel på dette er den tidlegare helseminister Høybråten sine lite milde ord til ein lokal delegasjon av politikarar som skulle legge fram gode argument for å halde oppe eit lokalsjukehus. „Dere motarbeider meg”. Men lokale politikarar har lokale interesser å ta vare på. Dei representerer sine veljarar først og fremst. Slike protestar er legitime.

Easton, David 1975 “ A Re-Assessment of the Concept of Political Support“ *British Journal of Political Science*, vol 5, pp. 435-457.

Fimreite, Anne Lise, Yngve Flo, Tommy Tranvik og Jacob Aars 2004: *Tillit mellom forvaltningsnivåene. Sentrale aktørers oppfatninger av og holdninger til kommunene*. Bergen: Rokkansenteret, Rapport nr 2 2004

Frazer, Elizabeth 1999: *The Problems of Communitarian Politics. Unity and Conflict*. Oxford: Oxford University Press.

Hansen, Tore og Jan Erling Klausen 2002: „Between the Welfare State and Local Government Autonomy“, *Local Government Studies*, Vol. 28, No.4 (Winter), pp. 47-66.

Hirschman, Albert O. 1970: *Exit, Voice, and Loyalty*. Cambridge: Harvard University Press.

Hoffmann, Stanley 1959: „The Areal Division of Powers in the Writings of French Political Thinkers“, i Arthur Maass (ed.): *Area and Power. A Theory of Local Government*, Glencoe, Illinois: The Free Press. pp. 113-149.

Kjellberg, Fransesco 1995 „The Changing Values of Local Government“, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 540 (July), pp 40-50.

Meyer, John W. and W. Richard Scott 1983: „Centralization and the Legitimacy Problems of Local Government“, i John W. Meyer and W. Richard Scott: *Organizational Environments. Ritual and Rationality*, Beverly Hills: Sage Publications, pp. 199-215.

Pettersen, Per Arnt og Lawrence E. Rose 2003: „Innbyggernes engasjement og tilfredshet. Småkommunenes romantikk eller storbyenes rasjonalitet?“ i Kommunenes Sentralforbund (red.): *Er sammenslutning av kommuner svaret på Kommune-Norges utfordringer?. Om konsekvensene ved endring av kommunestrukturen.*: Oslo: Kommuneforlaget.

Rose, Lawrence E. og Per Arnt Pettersen 1999: „Confidence in Politicians and Institutions: Comparing National and Local Levels“, i Hanne Marthe Narud og Toril Aalberg (eds.): *Challenges to Representative Democracy: Parites, Voters and Public Opinion*, Bergen: Fagbokforlaget.

Rose, Lawrence E. og Krister Ståhlberg 2000: „Municipal Identification and Democratic Citizenship: A Finnish-Norwegian Comparison“ i Lauri Karvonen and Krister Ståhlberg (eds.) 2000, Åbo: Abo Akademis Förlag.

Vickers, Gregory 1970: *Freedom in a Rocking Boat. Changing Values in an Unstable Society*, Harmondsworth: Penguin Books.

Wickwar, W. Hardy 1970: *The political theory of local government*, Columbia: University of South Carolina Press.

Würtenberger, Thomas ,2004: „Legitimität, Legalität“, I Otto Brunner, Werner Conze und Reinhart Koselleck (Hrsg): *Geschichtliche Grundbegriffe*, Stuttgart: Klett-Kotta, Band 3, S.677-740.

Føroyskt Lógarrit er farið undir at prenta rættarúrskurðir í breiðum týðningi. Til ber hjá vanligu rættunum, gerðarrættum, kærunevndum og øðrum stovnum at lata okkum fáa úrskurðir at almannakunngerða.

Í ritinum hesuferð eins og seinast eru úrskurðir frá Fasta Gerðarrætti á skránni. Til ber eisini at lesa úrskurðirnar á www.fg.fo.

The Faroese Law Review has commenced publication of court decisions in a broad sence. The regular courts, arbitration panels, administrative tribunals and other institutions may submit decisions for publication.

In this issue as in the last one, decisions from the Faroese Permanent Labour Tribunal are on the agenda. These decisions may also be read online on www.fg.fo.

ÚRSKURÐUR HJÁ FASTA GERÐARRÆTTI Í MÁLI FG 2/2006

Gerðarrættarúrskurður í gerðarrættarmálinum 2/2006

Starvsmannafelagið móti Fíggjarmálaráðnum

Skipan av Gerðarrættinum

Fasti Gerðarrættur er skipaður sambært sáttmála millum partarnar á føroyska arbeiðsmarknaðinum til tess at loysa trætur partanna millum og tulka sáttmálaósemjur o.a.m.

Í hesum málinum er Gerðarrættur skipaður við Halgir Winther Poulsen sum formanni og Leivi Michelsen og Hendrik Thomsen sum gerðarrættardómarum.

Partarnir í málinum eru Starvsmannafelagið, J. H. Schrøtersgøta 9 Tórshavn, umboðað av Sigmundi Poulsen, advokati, og Fíggjarmálaráðið, Traðargøta 39 Argir, umboðað av Jógvan Ellefsen, advokati.

Málið byrjaði við kæruriti, dagfestum 6. mars 2006, latið Gerðarrættinum av Sigmundi Poulsen vegna Starvsmannafelagið.

Málskrav og málsgrundir partanna

Málskrav kærandi er sambært endaligum kæruriti (3) dagfest 9. november 2006, at innkærði skal viðurkenna, at Fiskimálaráðið framdi brot á § 11 í sáttmálanum millum Starvsmannafelagið og Fíggjarmálaráðið, tá sýtt varð fyrri at geva Niels J. Nielsen farloyvi frá starvi hansara, sum hann søkti um 23. februar 2006.

Málsgrundir kærandi eru sambært kæruriti (3) hesar:

- at grundgevingin „Skipaeftirlitið er undir uppbygging“ ikki er nóg mikið í sær sjálvum til at nokta farloyvi
- at grundgevingin „menniskjaliga tilfeingið á Skipaeftirlitinum er lítið“ als ikki kann brúkast sum grundgeving, tí avloysari kemur í starvsmansins stað
- at grundgevingin „Tað tekur langa tíð at seta ein nýggjan skipaeftirlitsmann inn í arbeiðið, hann skal fáast við á stovninum...“ als ikki kann brúkast sum grundgeving

Gjørt verður galdandi:

- at starvsfólk hava rættarkrav til farloyvi uttan løn, tá tað ikki stríðir móti stovnsins áhugamálum
- at “stríðir móti stovnsins áhugamálum“ skal tulkast konkret og avmarkandi
- at allar tær givnu grundirnar eru abstraktar og ikki ítøkiligar, og kunnu tær brúkast, hefur starvsmaður ongantíð reelt krav uppá farloyvi uttan løn
- at hetta ikki var ætlanin við ásetingini
- at stovnarnir hjá landinum gjøgnum árinu reint faktiskt hava praktiserað ásetingina soleiðis, sum kærarin førir fram í hesum kæruriti

Málskrav innkærda er frídøming.

Málsgrundir innkærda eru:

- at § 11 ikki ber í sær, at starvsfólk uttan víðari hefur krav uppá tænastrífrí uttan løn;
- at orðingin í § 11 „... *har tað ikki stríður móti stovnsins áhugamálum*“ ber í sær, at talan er um eina meting, sum setanarmyndugleikin (leiðslan á stovninum) skal gera;
- at søkt verður um farloyvi fram til 31. januar 2007 við telduposti 23. februar 2006 við umbøn um svar innan 1. mars og soleiðis, at byrjast skal í øðrum starvi 1. apríl 2006;
- at leiðslan hefur boðað frá, at orsøkin til noktanina er, at Skipaeftirlitið er undir uppbygging, menniskjaliga tilfeingið er lítið, og at tað tekur langa tíð at seta nýggjan skipaeftirlitsmann inn í arbeiðið;

- at tað hevur víst seg at vera ógvuliga torført at fáa fatur á fólki til slíkt stav, tá talan er um fast starv. Greitt er, at tað hevði verið munandi verri – um yvirhøvur møguligt innanfyri viðkomandi tíðarskeið – at funnið avloysara, sum skuldi avloysa og lærast upp vitandi um, at viðkomandi skuldi rokna við at fara úr starvi aftur hin 1. januar 2007;
- at afturat hesum kemur, at Niels J. Nielsen var verkætlanarleiðari fyri verkætlan, sum ætlandi skuldi setast í verk á vári 2006;
- at leiðslan hevur sostatt grundgivið fyri, hví hon ikki hevur gingið umsóknini um farloyvi á mæti, og henda avgerð er staðfest av kærmyndugleikanum í Fiskimálaráðnum;
- at tað er ikki grundarlag hjá Gerðarrættinum fyri at seta til síðis grundgevingarnar hjá leiðslu stovnsins í førum sum hesum;
- at undir øllum umstøðum má meginreglan vera, at metingin hjá leiðsluni stendur við, so leingi talan ikki er um ósakligar grundgevingar.

Veruligu umstøðurnar í málinum

Tann 1. januar 2002 var Niels J. Nielsen settur í starv sum skipaefirlitismaður hjá Skipaefirlitinum í Miðvági. Frammanundan hesum hevði hann siglt sum skipsførari.

Tann 23. februar 2006 sendi hann, staddur í Danmark á skeiði, umsókn í telduposti til Óla Hans Hammer Olsen, stjóra á Skipaefirlitinum, um farloyvi í eitt ár, eftir at hann hevði fingið tilboð frá stjóranum á Sjómannskúlanum um eitt tíðaravmarkað starv sum skeiðsundirvísari á Føroya Brandskúla frá 1. apríl 2006 til 31. januar 2007 at rokna.

Um grundina til tað stutta skotbráíð upplýsti hann, at hann skuldi svara Sjómannskúlanum aftur innan 1. mars 2006, um hann tók av tilboðnum.

Stjórin á Skipaefirlitinum svaraði aftur við telduposti tann 24. februar 2006, at tað tíverri ikki bar til at ganga umsóknini um farloyvi á mæti. Orsøkin var sambært stjóranum, at Skipaefirlitið framvegis var undir uppbygging og vantaði menniskjaligt tilfeingi. Lagt varð afturat, at tað tók tíð at seta ein nýggjan eftirlitsmann inn í arbeiðið.

Niels J. Nielsen svaraði aftur í telduposti tann 26. februar 2006, at hann fór at kæra avgerðina hjá stjóranum um at sýta farloyvi.

Í telduposti dagfestur 28. februar 2006 til Niels J. Nielsen greiddi stjórin fyri Skipaefirlitinum soleiðis frá um grundirnar fyri, at umsókn um farloyvi var sýtt:

„Tað stríðir ímóti áhugamálunum hjá Skipaeftirlitinum at játta tær farloyvi. Grundgevingarnar fekst tú í teldupostinum fríggjadagin.

Eg fari tó at endurtaka tær her og royna at orða tær greiðari:

1. Skipaeftirlitið er framvegis undir uppbygging
2. Menniskjaliga tilfeingið á Skipaeftirlitinum er lítið
3. Tað tekur langa tíð at seta ein nýggjan skipaeftirlitsmann inn í arbeiðið, hann skal fáast við á stovninum saman við fyrisitingarligu mannagongdunum.

Avgerðin um at sýta farloyvi kann kærast til Landsstýrismannin í fiskivinnu-málum.“

Sama dag svaraði Niels J. Nielsen aftur í soljóðandi telduposti:

„Viðvíkjandi umsókn mínari um farloyvi uttan løn.

Eg havi í dag kært avgerð tína um at sýta mær farloyvi. Til tín kunnleika leggi eg við avrit av kærni mínari.

Soleiðis sum stóðan er, verði eg noyddur at taka fyrivarni um, at eg havi sagt mítt starv upp í dag 28. februar, tí kærni er ikki viðgjørd enn, og fáir eg ikki viðhald í kærni, kann tað hugsast, at eg fari.“

28. februar 2006 kærði Niels J. Nielsen avgerðina um at sýta honum farloyvi til Bjørn Kalsø landsstýrismann. Í kærni vísti hann á, at hann sambært § 11 í sáttmálanum millum Fíggjarmálaráðið og Starvsmannafelagið hevði rætt til farloyvi uttan løn, tá tað ikki stríddi móti stovnsins áhugamálum. Somuleiðis greiddi hann frá, at hann eftir fimm ár í starvi hevði treytaleyst krav um farloyvi. Í kærni gjørdi hann eisini galdandi, at ongin av teimum trimum grundgevingunum fyri sýtan av farloyvi var haldbar og greiddi gjøllari frá sjónarmiðum sínum í hesum sambandi.

Við brævi, dagfestum 28. mars 2006, boðaði Fiskimálaráðið frá, at kærni ikki var gingin á mæti. Fiskimálaráðið førði fram, at sáttmálin ikki gav starvsfólki rætt til farloyvi, sama um starvstíðin hevði verið fimm ár ella longri, og at tað altíð var ein meting hjá stovnsleiðaranum, um tað var møguligt at geva starvsfólki tænastrí.

Í telduposti, dagfestur 24. mars 2006, frá Sigmundi Poulsen, advokati, til Skipaeftirlitið og Fiskimálaráðið var boðað frá, at Niels J. Nielsen tók við sum undirvísari á Brandskúlanum við Áir tann 1. apríl 2006. Samstundis var gjørt vart við, at Niels J. Nielsen ikki var hoyrdur, áðrenn avgerðin var tikin, og at

avgerðin um at sýta honum farloyvi sostatt var ógildug. Tann 30. mars 2006 skrivaði Sigmund Poulsen til Fíggjarmálaráðið og bað Fíggjarmálaráðið, sum sáttmálapart við Starvsmannafelagið, um at eftirkanna, um Skipaeftirlitið og Fiskimálaráðið í hesum førum høvdu handlað í samsvar við sáttmálatekst og praksis. Í brævinum upplýsti hann, at Niels J. Nielsen tók við starvi á Brandskúlanum komandi mánadag, og at Skipaeftirlitið hevði gjørt galdandi, at hann við hesum hevði sagt seg úr starvi. Vegna Starvsmannafelagið gjørdi advokaturin galdandi, at hann átti at fáa farloyvi, og at hansara rættarlaga støða frá 1. apríl 2006 tí skuldi roknast sum, at hann hevði fingið farloyvi uttan løn frá Skipaeftirlitinum.

Tann 3. apríl 2006 svaraði Fiskimálaráðið, at avgerð Fiskimálaráðsins var ikki tikin aftur. Viðvíkjandi spurninginum um vantandi hoyring varð ført fram, at ongin orsök var til at halda, at hann hevði aðrar viðmerkingar enn tær, hann hevði givið í kæruni frá 28. februar 2006.

Fíggjarmálaráðið skrivaði tann 30. mai 2006 til advokatin, at sambært § 11 í sáttmálanum var tað upp til leiðsluna á stovninum at meta um og avgera, nær tað ikki stríðir ímóti áhugamáli hjá stovninum at geva starvsfólki farloyvi við ongari løn.

Síðani hendi ikki meiri í málinum, fyrr enn Starvsmannafelagið við kæruriti dagfestum 6. mars 2006 legði tað fyrri Fasta Gerðarrætt.

Málsviðgerðin í Fasta Gerðarrætti

Sambært upprunaliga kæruritinum, ið handað var Fasta Gerðarrætti, var málskrav kærandi, at „innkærði skal viðurkenna, at § 11 í sáttmálanum millum partarnar skal tulkast soleiðis, at Niels J. Nielsen hevur rætt til farloyvi uttan løn frá starvi sínum á Skipaeftirlitinum.

Sum málsgrund fyri hesum málskravinum gjørdi kærandi galdandi, at eftir orðaljóðinum og galdandi praksis skal § 11 í sáttmálanum tulkast soleiðis, at Niels J. Nielsen hevur krav uppá farloyvi uttan løn.

Í svarritinum frá innkærda dagfestum 21. september 2006 var málskravið frídøming, og málsgrundirnar tær somu sum frammanfyri greitt frá.

Kærði hevði somuleiðis fyrivarni um at krevja málið burturvíst frá Gerðarrættinum, vísandi til at tað var lagt fyrri Gerðarrættin sum tulkingarmál og at sáttmálin partanna millum hevði áseting um annan gerðarrætt, tá talan var um tulkingarmál.

Málið var viðgjørt á fyrireikandi fundi í Gerðarrættinum tann 13. oktober 2006. Gerðarrætturin vísti á, at málið ikki kundi verða viðgjørt, uttan so at partarnir

vóru samdir um hetta, og tá tað snúði um tulkingarmál, var annar sáttmáli galdandi partanna millum, har ásett var, at tílík skuldu viðgerast í serligum gerðarrætti sambært sáttmálanum.

Kærandi játtaði at umhugsa at broyta málskrav sítt, soleiðis at partarnir kundu semjast um, at málið annaðhvørt varð viðgjørt í Fasta Gerðarrætti sum tulkingarmál sambært § 6 (3)c ella sum mál um brot á sáttmála sambært § 6 (2)e í sáttmálanum um Fasta Gerðarrætt.

Við nýggjum kæruriti, kæruriti (2), dagfest 19. oktober 2006, helt kærandi fast um upprunaliga málskravið. Í brævi til Fasta Gerðarrætt, somuleiðis dagfest 19. oktober 2006, boðaði Sigmund Poulsen, advokatur, frá, at hóast hann var samdur í, at ynskiligt var, at mál høvdu so „kollektivan“ og generellan dóm sum yvirhøvur til bar, mátti havast í huga, at aftan fyri øll mál liggja og fara at liggja konkret mál. Hann gjørði galdandi, at talan var um tulking av sáttmálanum, og at hann ikki kundi strekkja seg longur í hesum málinum. Hvat viðvíkir praksis vísti hann á í brævi til Gerðarrættin dagfest 13. oktober 2006, at talan ikki var um rættarpraksis, men at partarnir higartil høvdu praktiserað orðingina í § 11 í sáttmálanum soleiðis, sum kærandi gjørði galdandi, og at innkærði hevði próvbyrðuna, um so var, at hann ikki var samdur í hesum.

Kærandi broytti kortini málskravið við kæruriti (3) dagfest 9. november 2006 soleiðis sum greitt frá frammanfyri.

Innkærði váttaði nú, at Fasti Gerðarrættur hevði málsræði og tók fyrivarnið um burturvísing aftur. Viðvíkjandi spurninginum um praksis helt innkærði fast um, at tað var kærandi, ið hevði próvbyrðuna.

Eftir at málið var liðugt fyrireikað, var endaligur úrskurðarfundur ásettur til fríggjadagin 19. januar 2007 kl. 14.00.

Í Gerðarrættinum sótu Halgir Winther Poulsen, formaður, og gerðarrættardómararnir Leivur Michelsen og Hendrik Thomsen.

Vegna kærandi møtti Sigmund Poulsen, advokatur, saman við Gunleivi Dalsgarð, formanni í Starvsmannafelagnum.

Vegna innkærda møtti Jógvan Ellefsen, advokatur, saman við Snorra Fjallsbak, leiðara á lønardeildini í Fíggjarmálaráðnum.

Formaðurin staðfesti, at partarnir vóru samdir um, at Gerðarrætturin viðgjørði

málið sum eitt mál um sáttmálabrot sambært § 6 (2)e í sáttmálanum um Fasta Gerðarrætt.

Somuleiðis gjørði hann vart við, at tað var ikki vist, at Gerðarrætturin fór at viðgera spurningin um vantandi hoyring sambært § 18 í fyrisitingarlógini. Til hetta svараðu báðir advokatarnir, at semja var um, at hesin spurningur ikki var ein partur av málinum, ið skuldi viðgerast av Fasta Gerðarrætti.

Sigmund Poulsen, advokatur, fekk orðið til at leggja málið fram fyri Gerðarrættin.

Hann endurtók málskravið og byrjaði við at lesa upp orðaljóðið á § 11 í sáttmálanum:

„Starvsfólki verður givin tænastrúfrí uttan løn, har tað ikki stríðir móti stovnsins áhugamállum. Starvsfólk, sum fara í farloyvi í sambandi við útbúgving, ið tænar áhugamállum stovnsins, kunnu eftir umsókn fáa fulla ella niðursetta løn við eftirlønargjaldi. Tænastrúfríðin kann vara upp til 2 ár hvørja ferð, tó í mesta lagi 4 ár, og hevur viðkomandi stovnur skyldu til at hava starv til viðkomandi, tá ið tænastrúfríðin er av. Tó skulu starvsfólk, ið hava starvast longur enn 5 ár, so vítt gjørligt altíð hava rætt til minst 1 árs tænastrúfrí.

Viðm.: Avgerð um at játta ella nokta farloyvi er ein fyrisitingarligt avgerð, og fyrisitingarligu reglurnar skulu havast í huga.“

Síðani lýsti hann málið við gjøgnumgongd av úrdráttum av teimum framlögdu skjølunum 1 – 9 og kom at enda inn á skjal A, sum innkærði hevði lagt fram.

Eftir hetta fekk Jógvan Ellefsen, advokatur, orðið til at leggja málið fram vegna innkærda.

Hann gjørði vart við, at innkærði metti málið sum eitt mál um sáttmálabrot og ikki fyrst og fremst eitt tulkingarmál. Hóast hetta var innkærði sjálvsagt samdur í, at Gerðarrætturin í neyðugan mun tulkaði § 11 í sáttmálanum í sambandi við spurningin, um sáttmálabrot var framt ella ikki.

Viðvíkjandi spurninginum um praksis helt hann fast um, at tað var kærandi, ið hevði próvbyrðuna.

Viðvíkjandi skjali A nevndi hann, at hetta vóru svør upp á spurningar, sum Fasti Gerðarrættur hevði sett fram á fyrireikandi fundinum tann 13. oktober 2006.

Síðani gjøgnumgekk hann í úrdráttum skjølini A – E.

Síðani var formaðurin í Starvsmanafelagnum avhoyrdur av Sigmundi Poulsen:

Gunnleivur Dalsgarð greiddi frá, at hann kom í nevndina í Starvsmannafelagnum í 1994 og gjørdist formaður í 1998. Hann hevur verið formaður síðani tá og er framvegis formaður í felagnum.

Hann greiddi frá um § 11 í sáttmálanum, at viðmerkingin kom í 2003. Reglurnar um farloyvi vóru av Starvsmannafelagnum mettar at hava stóran týdning. Viðmerkingin skuldi undirstrika týdningin, og tilvísingin til fyrisingarreglurnar skulu undirstrika hetta. Endamálið við hesi tilvísing var at knýta mannagongdina við veitan ella sýtan av farloyvi at teimum generellu reglunum um uppsøgn. Til spurningin hví orðaljóðið „viðmerking“ var nýtt og ikki „protokollat“, svaraði hann, at viðmerkingin fyrri so vítt ikki ásetti nakrar nýggjar, ikki frammanundan galdani, reglur, og var hetta helst grundin til, at orðið protokollat ikki var nýtt.

Felagið hevur ikki eftirlit við, hvussu farloyvi verða viðgjørd. Teir limir, sum fara í farloyvi, verða mettir sum hvílandi limir í felagnum, og á henda hátt fær felagið kunnleika til nøkur av málunum um farloyvi. Persónsmál um farloyvi koma fyrri í felagnum. Sum dømi um hetta nevndi hann eitt dømi um, at einum limi varð noktað farloyvi. Hetta var stutt fyrri ársskiftið. Grundirnar vóru, at arbeiðsgongdin var broytt á stovninum.

Persónligir trupulleikar á stovninum vóru við hvørt grundin til, at farloyvi var sýtt, og tílík mál endaðu ofta við, at viðkomandi, sum fekk sýtt farloyvi, segði seg úr starvi. Viðmerkingin til § 11 undirstrikaði, at sakligar grundir skuldu vera fyrri at nokta farloyvi. Felagið hevur ikki nóg mál um farloyvi.

Um grundinar, ið nýttar vóru til at sýta farloyvi í hesum málinum, sum nú er til viðgerðar, eru nóg góðar, kann farloyvi altíð noktast. Tað kunnu saktans vera persónligir trupulleikar, sum felagið einki veit um. Felagið vil altíð aktivt royna at loysa tílíkar trupulleikar.

Hetta er fyrstu ferð, at felagið veit um eitt mál av hesum slagnum.

Síðan varð leiðarin fyrri lønardeildini í Fíggjarmálaráðnum avhoyrdur av Jógvan Ellefsen:

Snorri Fjallsbak greiddi frá, at hann hevði arbeiðt á lønardeildini í Fíggjarmálaráðnum síðani 2001, síðani 2006 sum leiðari av lønardeildini.

Hann hevði ongan persónligan kunnleika til nøkur mál um farloyvi frammanundan hesum málinum.

Hann hevði spurt seg fyrri hjá nøkrum deildarleiðarum innan fyrri tað almenna,

og var úrslitið av teimum svørunum, hann hevði fingið, at tað var ikki óvanligt, at umsókn um farloyvi varð sýtt, um so var, at tað ikki lá fyri hjá stovninum at játta farloyvi í einum konkretum máli. Tað var vanligt, at fólk spurdu seg fyri frammanundan, áðrenn tey søktu um farloyvi, og um so var, at tey tá fingið at vita, at tað neyvan fór at verða játtað, var ofta ikki søkt. Tað var vanligi avgjørd treyt fyri at játta farloyvi, at møguligt var at finna avloysara at taka við viðkomandi starvi, áðrenn farloyvi varð játtað.

Viðvíkjandi § 11 í sáttmálanum segði hann, at hann var við til samráðingarnar í 2003. Hann helt, at viðmerkingin helst var óneyðug, tí at hon segði onki nýtt. Reglurnar um fyrisitingarligar avgerðir vóru galdandi frammanundan. Munur var á einari viðmerking og einum protokollati. Eitt protokollat var úrslit av einum og hvørjum nýggjum, annað hvørt sum semja var um ella sum partarnir skuldu arbeiða víðari við, meðan ein viðmerking bert staðfesti nakað, sum var galdandi frammanundan.

Umsóknir um farloyvi verða ikki skrásettar í lønardeildini men verða viðgjørðar á viðkomandi stovni.

Jógvan Ellefsen avhoyrði síðani

Óla Hans Hammer Olsen, sum greiddi frá, at hann tann 1. desember 2001 tók við sum leiðari á Skipaeftirlitinum, ið var yvirtikið 1. januar 2002.

Niels J. Nielsen arbeiðdi sum eftirlitsmaður á Skipaeftirlitinum. Áðrenn yvirtøkuna vóru trý stórv sum eftirlitsfólk á Skipaeftirlitinum, og tvey av teimum hildu fram. Niels J. Nielsen var settur í starv tann 1. januar 2002. Nú eru fyra eftirlitsfólk umframt ein samskipanarleiðari, ið eisini virkar sum eftirlitsmaður.

Grundkrøvini til ein eftirlitsmann eru, at viðkomandi annaðhvørt hevur prógv sum skipari við rættindunum á øllum skipum og øllum høvum, ella sum maskinmeistari við tilsvarandi rættindum. Ein nýsettur eftirlitsmaður skal altíð arbeiða saman við einum royndum manni í minst ein mánað.

Niels J. Nielsen søkir um farloyvi tann 23. februar og skal hava svar 1. mars. Ætlanin er, at hann skal byrja í øðrum starvi 1. apríl. Tað eydnaðist ikki at finna avloysara fyrr enn til 1. august, hóast søkt varð longu í apríl mánað.

Um verkætlanarstarvið greiddi hann frá, at Niels J. Nielsen samskipaði eina verkætlan um elektroniska skráseting, líkari teirri íslensku, ið hevði nógvar fyrimunir við sær. Ætlanin steðgaði upp, tá Niels J. Nielsen fór.

Tann 15. januar 2006 fór ein annar eftirlitsmaður úr starvi og nýggjur byrjaði í hansara stað tann 1. apríl. Stovnurin var sostatt ikki førur fyri at røkja allar

uppgáður sínar. Av røttum skuldu vera fimm eftirlitsmenn í starvi. Tað lá tí serdeilis illa fyri at játta umsóknini um farloyvi í februar 2006. Verkætlanin, sum Niels J. Nielsen stóð fyri, varð tikin upp aftur í september 2006.

Vanliga verða siglandi menn við neyðugum kvalifikátiónum settir sum eftirlitsmenn. Tað er sera torført at finna tílíkar og at seta ein sum avloysara í eitt ár er reiðiliga ógjørligt. Skipaefirlitid hevur nú fingið játtað at seta ein eftirlitsmann afturat, so tá hann verður funnin, verða seks stórv.

Fleiri vitni vórðu ikki førð, og eftir stuttan steðg var málið tikið upp aftur.

Sigmund Poulsen, advokatur, fekk orðið at leggja sjónarmið kærandi fram. Hann staðfesti, at málið snúði seg um brot á § 11 í sáttmálanum millum Starvsmannafelagið og Fíggjarmálaráðið.

Síðani fór hann undir eina gjøgnumgongd av orðaljóðinum í § 11 og knýtti í hesum sambandi viðmerkingar at ymisku orðingunum:

„Starvsfólki verður givin tænastríttur uttan løn, har tað ikki stríðir ímóti stovnsins áhugamáli.“

Hetta orðaljóðið merkir fyri tað fyrsta, at starvsfólk hava krav um tænastríttur uttan løn jbr. orðini „verður givin“. Tað eru bert stovnsins áhugamál, ið kunnu forða hesum, og stovnurin hevur próvbyrðuna fyri, at tílík áhugamál eru til staðar. Tað er ein tung próvbyrða.

„Starvsfólk, sum fara í farloyvi í sambandi við útbúgving, ið tænar áhugamálum stovnsins, kunnu eftir umsókn fáa fulla ella niðurstetta løn við eftirlønargjaldi“.

Sum tað sæst av hesum, hava starvsfólk enntá krav um farloyvi við løn, har talan er um eina útbúgving, ið tænar áhugamálum stovnsins. Hetta er sama orðaljóð sum frammanundan, men nú venda orðini øvugt. Nú hevur stovnsleiðslan próvbyrðuna fyri, at ein ávís útbúgving ikki tænar áhugamálum stovnsins. Hetta er somuleiðis ein tung próvbyrða.

„Tænastríttur kann verða upp til tvey ár hvørja ferð, tó í mesta lagi fyra ár“.

Sum tað sæst, er her møguleiki hjá einum starvsfólki at fáa tænastríttur upp til tvey ár, ella enntá upp til fyra ár. Niels J. Nielsen søkir bert tænastríttur í eitt ár.

„Tó skulu starvsfólk, ið hava starvast longri enn 5 ár, so vítt gjørligt altíð hava rætt til minst eitt árs tænastríttur“.

Eftir fimm ár skulu heilt ómetaligar góðar grundir vera fyrri at sýta tænastrufrí. Niels J. Nielsen hevur verið næstan fimm ár í tænastru.

Sjálvandi er ein avgerð um at sýta farloyvi ein fyrisitingarlig avgerð. Viðmerkingin til § 11 er, sum formaðurin í Starvsmannafelagnum greiddi frá, komin við fyrri at undirstrika hetta.

Høvuðsreglan er, at fólk skulu hava farloyvi, tá tey biðja um tað, og grundgevingarnar fyrri at sýta farloyvi skulu sostatt lúka tey generellu krøvini, ið galdandi eru um fyrisitingarligar avgerðir, herundir reglurnar í Fyrisingarlógini.

Sambært § 11 er tað stovnsins áhugamál, ið umræður, bæði tá ræður um tænastrufríuttan løn og við løn.

Almennur stovnur skal bara hava eitt áhugamál, tað er at virka. Onnur áhugamál kunnu ikki koma upp á tal í hesum sambandi.

Grundgevingarnar hjá stovnsleiðsluni fyrri at sýta farloyvi eru trýggjar:

1. At stovnurin framvegis er undir uppbygging.
Stovnurin byrjaði at virka í 2001/02 og vit skriva 2006, tá málið kemur upp. Henda grundgeving er alt ov ókonkret. Ein og hvør stovnsleiðsla vil altíð halda uppá, at viðkomandi stovnur er undir uppbygging. Tosið um, at umsøkjari var verkætlanarleiðari, var ikki frammi, tá umsóknin var sýtt, men er ein grundgeving, sum er komin seinni.
2. At menniskjaliga tilfeingið á stovninum er lítið.
Menniskjaliga tilfeingið verður hvørki størri ella minni av, at umsóknin verður játtað. „Maður kemur í mans stað“, tað fer altíð at bera til við góðum vilja at finna skikkaðan avloysara.
3. At tað tekur tíð at seta avloysara inn í arbeiðið.
Stovnsleiðari greiddi júst frá, at ein nýsettur eftirlitsmaður skal arbeiða ein mánað saman við einum royndum manni, so tann tíðin telur ikki nógv. Fiskimálaráðið sigur, at tað altíð vil vera ein meting hjá stovnsleiðaranum, um tað er møguligt at geva starvsfólkum tænastrufrí. Hetta er ikki rætt. Bert um stovnsleiðslan kann prógva, at tað tænar ímóti stovnsins áhugamálum er loyvt at sýta farloyvi sambært § 11.
Henda próvbyrðan er ikki lyft, og niðurstøðan má tí verða tann, at umsøkjari hevði krav um farloyvi. Um tær grundgevingar fyrri at sýta farloyvi, ið førdar eru fram í hesum máli, halda og verða góðkendar av Gerðarrættinum, er støðan í roynd og veru tann, at ein og hvør stovnsleiðsla til ein og hvørja tíð kann sýta einum starvsfólki at fáa tænastrufrí og tá er § 11 í sáttmálanum onki verd.

Jógvan Ellefsen fekk síðani orðið at leggja sjónarmið innkærda fram.

Málskravið innkærda er frídøming, tá onki brot er framt á § 11 í sáttmálanum.

Starvsfólk hava ikki rættarkrav um farloyvi (Oluf Emborg/Schaumburg Müller: Offentlig Arbejdsret síða 158). Bert í undantaksfórum hava starvsfólk krav um tænastrúfrí.

Spurningurin er, um § 11 í sáttmálanum er eitt tílíkt undantak. Í § 11 er ásett, at starvsfólki verður givin tænastrúfrí, har tað ikki stríðir móti stovnsins áhugamálum.

Onki tulkingaríkast, ført fram av kærandi, stuðlar einum sjónarmiði um, at tænastrúfrí er eitt rættarkrav. Um Starvsmannafelagið leggur annað í § 11, enn orðini siga, átti felagið at fingið greinina broytta ella ført prógv fyri, at ein ávís rættarvenja (praksis) førir til annað úrslit. (Per Jacobsen: Kollektiv Arbejdsret síða 56).

Orðini „har tað ikki stríðir ímóti stovnsins áhugamálum“ føra til, at tað má vera upp til stovnsleiðsluna í hvørjum einstøkum føri at meta um.

Tað er rætt, sum kærandi førir fram, at stovnurin skal virka, t.v.s. at leiðslan kann, ja enntá skal, siga nei til farloyvi, um leiðslan metir, at stovnurin ikki virkar, um tænastrúfrí verður veitt.

Gerðarrætturin eigur at vera varin við at undirkenna meting leiðslunnar, har talan ikki er um ósakligar grundir fyri at sýta tænastrúfrí, sum eitt nú persónsforfylging ella ósemja millum leiðslu og viðkomandi starvsfólk.

Í hesum máli er als onki, ið týðir uppá, at tílíkar ósakligar grundir eru til staðar.

Niels J. Nielsen er ikki ein gang møttur upp í Gerðarrættinum at geva frágreiðing.

(Hans Gammeltoft Hansen o. fl.: Forvaltningsret 2. útgáva síða 824 – 827 og 831)

Talan er um tulking av einum sáttmálateksti.

Tað verður víst aftur, at starvsfólkið hevur eitt rættarkrav uppá farloyvi, ikki ein gang eftir fimm ára tænastrúfrí.

Málið er konkret og skal viðgerast sum eitt konkret mál um sáttmálabrot. Áðrenn yvirtøkuna vóru trýggir eftirlitsmenn á stovninum, harav tveir hildu fram. Seinni er talið vorðið fimm, tá ein samskipari er íroknaður. Talið av sýnsmonnum var

og er í minna lagi. Í hesum sambandi varð víst til skjølini A – E, har greitt er gjøllari frá hesum viðurskiftum.

Viðurskiftini eru sera væl lýst í hesum skjølum, sum eru gjørd í sambandi við ein fyrispurning í Løgtinginum.

Ein skipaeftirlitsmaður var júst farin úr starvi, beint áðrenn Niels J. Nielsen søkti um farloyvi, og avloysarin fyri hann byrjaði ikki fyrr enn í apríl 2006. Stovnurin var sostatt konkret undirmannaður um hetta mundið. Avloysarin, ið var starvssettur fyri Niels J. Nielsen, byrjaði ikki fyrr enn í august mánað, hóast søkt var eftir honum beinanvegin, og førði hetta m.a. við sær, at ein týðningarmikil verkætlan, ið hevði ført til betri skráseting og eftirlit og harafturat rationalisering av stovninum, mátti útsetast. Alt talar sostatt fyri, at tað var av sakligum grundum, at stovnsleiðslan sýtti farloyvi.

Afturat hesum kemur tann serdeilis tronga tíðarramman, stovnsleiðslan hevði at taka støðu. Niels J. Nielsen søkir tann 23. februar og skal hava svar innan 1. mars fyri at kunna byrja í nýggja starvinum 1. apríl.

Hvat praksis viðvíkir, er tað kærandi, sum skal prógva, at tílík praksis finst, sum ásetir, at starvsfólk altíð skal hava farloyvi uttan mun til umstøðurnar á stovninum. Í hesum sambandi var víst til frágreiðingina hjá Snorra Fjallsbak. Um so skuldi verið, at ein stovnur kanska er lagaligari enn ein annar, tá talan er um at veita tænastrí, hvat ikki er prógvað í hesum málinum, førir hetta ikki við sær, at talan er um ein bindandi praksis.

Gerðarrætturin má hava serdeilis góðar grundir fyri at seta metingina hjá leiðsluni til síðis í einum føri sum hesum, hvar ongar ósakligar grundir eru ávístar fyri at sýta umsóknini um farloyvi.

Sigmund Poulsen fekk orðið at svara framløguni hjá Jógvan Ellefsen, og var hann púra ósamdur í tí, sum ført var fram. Sjálvandi skal Gerðarrætturin meta um, og ikki vera bangin fyri at seta avgerðirnar hjá stovnsleiðsluni til síðis. Rætturin skal bara meta, um ein sáttmálategur er brotin ella ikki. Tulkingarforrættur arbeiðsgevarans forðar ikki hesum, og Gerðarrætturin skal spyrja: Var tað nú rætt, sum leiðslan fyri Skipaeftirlinum gjørdi. Tað snýr seg um líka verðar sáttmálapartar.

Jógvan Ellefsen hevði ikki fleiri viðmerkingar, og varð viðgerðin lokin kl. 16.15.

Gerðarrætturin heldur

Partarnir eru samdir um, at Gerðarrætturin skal viðgera málið sum eitt mál um sáttmálabrot, og í hesum sambandi lata partarnir upp í hendurnar hjá Gerðarrættinum at tulka § 11 í sáttmálanum um farloyvi og aðrar viðkomandi reglur, ið hava týðning fyrri høvuðsspurningin um talan er um sáttmálabrot ella ei.

Í sambandi við kærana av avgerðini hjá Skipaeftirlitinum hevur Starvsmannafelagið, áðrenn málið var lagt fyrri Gerðarrættin, gjørt galdandi, at talan var um vantandi hoyring, og at avgerðin hjá Skipaeftirlitinum tí var ógildug. Partarnir eru samdir um, at Gerðarrætturin ikki skal viðgera henda spurningin.

Sambært § 11 í sáttmálanum millum Starvsmannafelagið og Fíggjarmálaráðið verður starvsfólki givið tænastrúfrí uttan løn, har tað ikki stríðir ímóti stovnsins áhugamállum. Tað verða harumframt ásettar reglur um møguleika fyrri farloyvi við fullari ella niðursettari løn, tá talan er um útbúgving og um longd á tænastrúfrí. Starvsfólk, ið hava starvast longur enn fimm ár, hava so vítt gjørligt altíð rætt til minst eitt árs tænastrúfrí. Somuleiðis er ásett, at stovnurin hevur skyldu til at hava starv til viðkomandi, tá ið tænastrúfrítíðin er av.

Í einari viðmerking til § 11 er ásett, at avgerðin um at játta ella nokta farloyvi er ein fyrisitingarlig avgerð, og fyrisitingarligu reglurnar skulu havast í huga.

Soleiðis sum høvuðsreglan í § 11 er orðað, serliga orðini „verður givin“, liggur nær at halda, at eitt starvsfólk hevur krav um tænastrúfrí uttan løn, sum gjørt galdandi av Starvsmannafelagnum. Hetta er tó ikki eitt treytaleyst krav men eitt krav, ið er treytað, av at tað ikki stríðir móti stovnsins áhugamállum. Hetta er somuleiðis galdandi fyrri starvsfólk, ið hava starvast longur enn fimm ár, jbr. orðini „so vítt gjørligt“.

Tá talan er um ein almennan stovn, fylgir tað longu av galdandi fyrisitingarligum reglum, at stovnsleiðslan skal hava atlit til hesar reglur í viðgerðini av einari umsókn um tænastrúfrí. Hetta er eisini undirstrikað í viðmerkingini til sáttmálan, har mint verður á, at talan er um eina fyrisitingarliga avgerð, og at fyrisitingarligu reglurnar skulu havast í huga.

Í svarinum frá stjóranum á Skipaeftirlitinum til umsóknina frá Niels J. Nielsen um farloyvi verður boðað frá, at tað ikki ber til at ganga umsóknini á mæti, og triggjar grundir verða givnar fyrri hesum, nevnliga at stovnurin framvegis er undir uppbygging, at menniskjaligt tilfar vantar á stovninum, og at tað tekur tíð at seta nýggjan eftirlitsmann inn í arbeiðið.

Henda grundgeving verður seinni endurtikin, og víst verður samstundis til § 11 í sáttmálanum millum Starvsmannafelagið og Fíggjarmálaráðið.

Seinni hevur Skipaæftirlitið givið eina grund afturat fyri ikki at játta farloyvi, at Niels J. Nielsen var verkætlanarleiðari fyri eini ávísari verkætlan, sum var í gongd á stovninum.

Gerðarrætturin er samdur við kærandi í, at soleiðis sum sýtingargrundirnar eru endurgivnar omanfyri, eru tær ov almennar og ókonkretar til at kunna metast sum nøktandi grundir til at sýta einari umsókn um tænastrá.

Neyðugt er tí at hyggja at teimum gjøllari grundgevingunum, ið lagdar eru fram í frágreiðingum frá Skipaæftirlitinum og í vitnifrágreiðing frá leiðaranum á Skipaæftirlitinum, undir málsviðgerðini í Gerðarrættinum.

Somuleiðis er neyðugt at meta um, hesar grundgevingar lúka tey almennu krøv, ið galdandi eru sambært fyrisingarrættinum.

Tað er leiðslan á viðkomandi stovni, ið skal meta um og taka avgerð í málum sum hesum. Hetta er eisini viðurkent í § 11 í sáttmálanum, tá víst verður til stovnsins áhugamál.

Tá støða skal takast til avgerðina frá leiðsluni, má atlit havast at, um avgerðin má haldast at vera sakliga grundað, og um tær givnu grundirnar eru viðkomandi, tá virksemi og rakstur stovnsins verða havd í huga. Harafturat eigur eitt rímiligt samsvar at vera millum hesi atlit og avgerðina. Endiliga má havast í huga, at avgerðin ikki gongur starvsfólksins áhugmálum nærri enn neyðugt fyri at røkja stovnsins áhugamál.

Harumframt eru í málsviðgerðini í Gerðarrættinum ongar ábendingar um, at tann avgerðin, ið tikin er í málinum, hevur ósakligar grundir undir sær.

Gerðarrætturin viðger tær fyra sýtingargrundirnar hvørja sær við støði í § 11 í sáttmálanum, atlit at teimum upplýsingum, givnar eru í málinum, sjónarmiðum partanna og almennu fyrisingarligu reglunum.

(1) Stovnurin er framvegis undir uppbygging

Um hesi viðurskifti hevur stjórin fyri Skipaæftirlitinum greitt soleiðis frá uppá fyrispurning frá Gerðarrættinum (skjal A):

„Skipaæftirlitið varð yvirtikið undir føroyskt ræði hin 1. januar 2002. Í sambandi við yvirtøkuna var álitid „Trygd á sjónum“ skrivað. Skipaæftirlitið hevur síðani arbeitt við at skipa seg smb. álitinum, komið er bert partvís á mál við tí setninginum, víst verður til síðu 79 til síðu 86 í álitinum Trygd á sjónum.

Skrivstovan hjá Søfartsstyrelsen í Føroyum var ein partur av skrivstovuni hjá Søfartsstyrelsen í Keyptmannahavn. Arbeiðið hjá Søfartsstyrelsen í Føroyum var í høvuðsheitum málsviðgerð av málibrøvum og at koyra út til skip og bátar at sýna tey. Danskir skipaefitirlitsmenn vóru týðum í Føroyum og hjálptu til at sýna, til tess at náa fleiri sýn. Fyrstingarliga arbeiðið, fíggarstýring, arbeiðið við tekniska regluverkinum, málsviðgerð og sýn av nýbygningum, svar uppá fyrispurningar o.a. var alt gjørt av høvuðsskrivstovuni í Keyptmannahavn.

Tá Skipaefitirlitið varð yvirtikið, vórðu allar hesar uppgávur yvirtiknar saman við og skuldu gerast í Føroyum, av Skipaefitirlitinum. Arbeitt verður framvegis við at skipa hetta arbeiðið. Tí verður sagt, at Skipaefitirlitið framvegis er undir uppbygging.“

Harafturat hevur stjórin greitt frá, at stutt áðrenn Niels J. Nielsen søkti um farloyvi, hevði ein annar eftirlitsmaður sagt seg úr starvi, og at stovnurin sostatt ikki var førur fyri at røkja allar sínar uppgávur. Av røttum áttu fimm eftirlitsfólk at vera í starvi.

Kærandi førir fram, at stovnurin byrjaði at virka í 2001/2002, og vit eru komin til 2006, tá málið kemur upp. Henda grundgeving er alt ov ókonkret, og ein og hvør stovnsleiðari vil altíð halda uppá, at viðkomandi stovnur er undir uppbygging.

Kærði førir fram, at tá umsóknin var móttikin á stovninum, var hann konkret undirmannaður, og tann avloysarin, sum var starvssettur fyri Niels J. Nielsen, tá hann fór úr starvi, ikki byrjaði fyrr enn í august mánað, hóast søkt varð eftir honum beinanvegin. Alt talar sostatt fyri, at tað var av sakligum grundum, at stovnsleiðslan sýtti farloyvi.

Gerðarrætturin heldur.

Gevast má Starvsmannafelagnum viðhald í, at henda grundgeving, soleiðis sum hon upprunaliga var orðað, at stovnurin framvegis er undir uppbygging, er ov lítið ítøkilig til, at hon kann góðkennast sum gyldug grund fyri at sýta umsóknini, stendur hon einsamøll. Hinvegin var málsøkið trygd á sjónum og skipaefitirlit, sum er eitt umfevnandi og samfelagsliga týðningarmikið málsøki, ikki yvirtikið fyrr enn 1. januar 2002. At skipa eina tílíka umsiting krevur rímliga bæði tíð og arbeidsorku, og tær upplýsingar, sum givnar eru Gerðarrættinum um hesi viðurskifti, tala fyri, at henda grundgevingin ikki er óviðkomandi í hesum ítøkiligum málinum.

(2) Menniskjaliga tilfeingið á stovninum er lítið

Um hesi viðurskifti hevur stjórin fyri Skipaeftirlitinum svarað fyrispurningi frá Gerðarrættinum soleiðis:

„Áðrenn yirtøkuna starvaðust trý skipaeftirlitsfólk og tvey háltvíðarsett skrivstovufólk á skrivstovuni hjá Søvartsstyrelsen í Føroyum. Tvey av Skipaeftirlitsfólkunum, ein diplómverkfrøðingur og ein maskinmeistari, hildu fram at arbeiða eftir yvirtøkuna. Annað skrivstovufólkið helt eisini áfram eftir yvirtøkuna og var í august 2002 sett at arbeiða fulla tíð.

12 fólk eru í starvi á Skipaeftirlitinum í dag.

Ein deildarstjóri: Executive Master of Business Administration (EMBA) shipping og logistikk, grundútbúgving sum skipsførari.

Tveir lögfrøðingar: lögfrøðisligt embætisprógv.

Fimm skipaeftirlitsfólk: tríggir skipsførarar, tveir maskinmeistarar (fimm íalt)
Ein, sum samskipar sýn, og fyra, sum hava beinleiðis eftirlitsuppgávur.

Ein roknskaparleiðari: skrivstovuútbúgving

Ein dygdarmenningarleiðari: skrivstovuútbúgving
Journalleiðari: skrivstovuútbúgving

Skrivstovufulltrúi: skrivstovuútbúgving

Íalt 12 starvsfólk. Játtanin á Løgtingsfíggarlógini røkkur ikki til meira. Í álitinum Trygd á sjónum er mettt, at starvsfólkatørvurin á Skipaeftirlitinum er 12.

Ásetingarnar í Assembly A.847 (20) frá IMO verða brúktar sum leiðreglur til førleikakrøv til skipaeftirlitsmenn hjá Skipaeftirlitinum.

Hin 15. januar 2006 fór ein skipaeftirlitsmaður, sum sýnaði, úr starvi. Hann segði seg úr starvi í november 2005. Søkt varð eftir fólkum beinanvegin. Skipaeftirlitsmaðurin, sum kom í hansara stað, byrjaði 1. apríl 2006.

Í tíðarskeiðnum frá 15. januar til 1. apríl vóru tríggir eftirlitsmenn, sum tóku sær av eftirlitsuppgávum. Eftirlitsmaðurin, sum kom staðin fyri Niels Nielsen, byrjaði í starvi á Skipaeftirlitinum hin 1. august. Søkt var eftir fólkum í apríl. Í einum tíðarskeiði eftir 1. apríl vóru bert tveir eftirlitsmenn í starvi á Skipaeftirlitinum, samskiparin av sýnum og ein, ið tekur sær beinleiðis av sýnum.“

Stjórin fyrri Skipaefirlitinum hefur greitt frá í Gerðarrættinum, at Niels J. Nielsen var settur í starv sum eftirlitsmaður tann 1. januar 2002. Grundkrøvini til ein eftirlitsmann eru, at viðkomandi annaðhvørt hefur prógv sum skipari við rættindum á øllum skipum og øllum høvum ella sum maskinmeistari við tilsvarandi rættindum. Ein nýsettur eftirlitsmaður skal altíð arbeiða saman við einum royndum manni í minst ein mánað. Tann 15. januar 2006 fór ein annar eftirlitsmaður úr starvi, og ein nýggjur byrjaði í hansara stað tann 1. apríl. Av røttum skuldu vera fimm eftirlitsmenn í starvi.

Kærandi hefur ført fram, at menniskjaliga tilfeingið verður hvørki størri ella minni av, at umsóknin verður játtað. Tað fer altíð at bera til við góðum vilja at finna skikkaðan avloysara.

Kærandi hefur ført fram, at stovnurin var konkret undirmannaður um hetta mundið, og tann avloysari, ið var starvssettur fyrri Niels J. Nielsen, byrjaði ikki fyrr enn í august mánað.

Gerðarrætturin heldur.

Tað má vera talið av skipaefirlitsmonnum og ikki samlaða talið av starvsfólki á stovninum, ið havast skal hava í huga, tá mettt skal verða um hesa grundgevingina. Upplýst er, at talið á skipaefirlitsmonnum er fimm, harav trýggir skipsførarar. Stutt áðrenn Niels J. Nielsen søkti um farloyvi, hevði ein eftirlitsmaður sagt seg úr starvi, og varð umsóknin játtað, vóru sostatt bert trýggir eftirlitsmenn eftir um tað mundið, støða var tikin til umsóknina.

Gerðarrætturin sær seg ikki føran fyrri at seta metingina hjá stjóranum, um at hetta var ov lítil manning at røkja uppgávarnar, til síðis.

(3) Tað tekur tíð at seta avloysara inn í arbeiðið

Um hesi viðurskifti hefur stjórin greitt frá, at ein nýsettur eftirlitsmaður skal altíð arbeiða saman við einum royndum manni í minst ein mánað.

Gerðarrætturin heldur.

Vit teimum upplýsingum, ið Gerðarrætturin hefur fingið, metir rætturin ikki, at henda grundgevingin er nøktandi fyrri at sýta umsóknina um farloyvi.

(4) Umsøkjarin virkaði sum verkætlanarleiðari

Um hesi viðurskifti hevur stjórin fyri Skipaeftirlitinum svarað fyrispurningi frá Gerðarrættinum soleiðis:

„Skipaeftirlitið fór í 2002 undir at fyrireika eina elektróniska skipaskrá. Niels J. Nielsen var verkætlanarleiðari á hesi skipan. Elektróniska Skipaskráin skuldi gerast eitt tól til tess at betra um eftirlitið við trygdini á føroyskum skipum. Um ársskiftið 2005 – 2006 var komið somikið langt við skipanini, at farið var undir at seta skipanina í verk á Skipaeftirlitinum. Tá Niels J. Nielsen fór úr starvi, steðgaði arbeiðið upp vegna starvsfólkatrot. Eftirlitsmaðurin, sum varð settur í starv fyri Niels J. Nielsen, byrjaði á Skipaeftirlitinum hin 1. august 2006, tá byrjaði arbeiðið við telduverkætlanini aftur.“

Stjórin fyri Skipaeftirlitinum hevur um hesi viðurskifti greitt frá í Gerðarrættinum, at Niels J. Nielsen samskipaði eina verkætlan um elektroniska skráseting, líkari teirri íslensku, ið hevði nógvar fyrimunir við sær. Ætlanin steðgaði upp, tá Niels J. Nielsen fór úr starvi.

Gerðarrætturin heldur.

At Niels J. Nielsen umframt at røkja uppgávur sum eftirlitsmaður eisini hevði eitt starv sum leiðari av einari verkætlan, er viðkomandi í einari samlaðari meting av støðutakan til umsókn til farloyvi.

Umframt omanfyrinevndu viðurskifti metir Gerðarrætturin, at niðanfyrinevndu umstøður í sambandi við umsókn um farloyvi, ið eisini hava verið førdar fram undir málsviðgerðini, eru av týðningi fyri eina samlaða meting av málinum:

(5) Tað stutta skotbráid at taka støðu til umsóknina

Um hesi viðurskifti eru upplýst:

Niels J. Nielsen var staddur á skeiði í Danmark, tá honum stóð í boði eitt starv sum skeiðsundirvísari á Føroya Brandskúla; hetta var eitt tíðaravmarkað starv galdandi til 31. januar 2007. Hann søkti beinanvegin, tann 23. februar 2006, um farloyvi frá Skipaeftirlitinum, galdandi til 31. januar 2007. Starvið á Føroya Brandskúla skuldi setast tann 1. apríl.

Tá umsóknin varð sýtt tann 24. februar, boðaði hann tann 28. februar frá, at

hann hevði kært avgerðina, og at soleiðis sum støðan var, var hann noyddur at taka fyrvirni um, at hann hevði sagt seg úr starvi sama dagin, tann 28. februar, um hann ikki fekk viðhald í kæruni.

Tann 20. mars 2006 boðaði Fiskimálaráðið frá, at kæran ikki var tikin til eftirtektar, og tann 1. apríl byrjaði hann í starvinum á Føroya Brandskúla.

Kærandi hevur ført fram, at høvuðsreglan er, at fólk skulu hava farloyvi, tá tey biðja um tað, og at tað altíð fer at bera til við góðum vilja at finna skikkaðan avloysara.

Kærði hevur víst til ta serdeilis trongu tíðarrammuna, sum stovnsleiðslan hevði at taka støðu.

Stjórin fyri Skipaeftirlitinum førir fram, at tá fólk biðja um farloyvi, skal hetta gerast í so mikið góðari tíð, at Skipaeftirlitið skal fáa stundir at seta annað fólk í starv, tá persónurin, sum hevur biðið um farloyvi, byrjar farloyvi.

Gerðarrætturin heldur.

Reglurnar um farloyvi í § 11 í sáttmálanum áseta onga freist fyri fráboðan um ætlað farloyvi. Har er bert ásett, at farloyvi ikki má stríða móti stovnsins áhugamálum. Hóast hetta má haldast, at skal stovnsleiðslan hava møguleikar at skipa og tilrættileggja arbeiðið á forsvarligan hátt, krevst ein ávis minsta freist til viðgerð av eini umsókn um farloyvi. Í hesum førinum hevði stovnsleiðslan eina viku at umráða seg í, og tað má haldast at vera ov stutt tíð.

Í hesum sambandi kann vera víst á, at sambært § 8 í sama sáttmála er ásett, at starvskvinna, ið er við barn, eigur at siga leiðsluni frá 3 mánaðir, áðrenn hon væntar sær at eiga. Ger hon ikki tað, hevur stovnurin rætt til at siga henni upp frá tí degi hon gerst óarbeiðsfør. Somu reglur eru galdandi § 6 stk. 2 í Starvsmannalógini.

Hóast ein so long freist neyvan kann krevjast, tá talan er um farloyvi sambært § 11, har sum nevnt ongin freist er ásett, og hóast tað neyvan kann krevjast, at fráboðað verður í so góðari tíð, at nýtt fólk skal kunna verða sett, samstundis sum viðkomandi fer í farloyvi, heldur Gerðarrætturin, at tann serdeilis stutta freistin, talan er um í hesum førinum, undir øllum umstøðum ikki er nøktandi.

Gerðarrætturin sigur tí henda

Úrskurð

Sambært § 11 í sáttmálanum millum Starvsmannafelagið og Fíggjarmálaráðið, ið var undirskrivaður tann 20. oktober 2005, eiga starvsfólk rætt til tænastríttan løn, har tað ikki stríðir móti stovnsins áhugamálum.

Umsókn um tænastríttan skal viðgerast av stovnsleiðsluni eftir teimum fyrisingarligu reglum, ið galdandi eru á økinum, og ein avgerð um at sýta farloyvi skal vera sakliga grundað við viðkomandi fyriskipanarligum og rakstrarligum grundgevingum í tí ítøkiliga førinum.

Tað var ikki sáttmálabrot, at leiðslan fyri Skipaefitirlitinum sýtti umsókn frá Niels J. Nielsen, dagfest 23. februar 2006, um farloyvi frá Skipaefitirlitinum.

Hvør partur ber sín egna kostnað.

Partarnir bera sambært sáttmála um Fasta Gerðarrætt og Reglugerð um gjøld hvør sína helvt av málskostnaðinum eftir nærri uppgerð.

2. februar 2007

Halgir Winther Poulsen
Leivur Michelsen
Hendrik Thomsen

www.flr.fo